

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ГОДИНА 3

БЕОГРАД, 1934 ГОДИНЕ

КЊИГА 1

IX РЕДОВНИ САСТАНАК

СЕНАТА КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

ДРЖАН 13 ФЕБРУАРА 1934 ГОДИНЕ У БЕОГРАДУ.

ПРЕТСЕДАВАО

Потпретседник

ДР. МИРОСЛАВ ПЛОЈ

Секретар

Др. БУРА КОТУР

Присутни су г. г. Министри: Министар социјалне политике и народног здравља Иван Пуцел, Министар физичког васпитања народа др. Лавослав Ханжек.

ПОЧЕТАК У 10 ЧАСОВА.

САДРЖАЈ:

1 — Читање и усвојење записника VIII редовног састанка;

2 — Молбе и резолуције;

3 — Дневни ред: 1) Претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о изменама и допунама чл. 29, 34, 40, 43, 56 и 166 Царинског закона од 23 јануара 1899 године; 2) Претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о изменама и допунама у Закону о исплати ратне штете, у Уредби о 7% инвестиционом зајму од 500 милиона динара, у Правилнику о финансијској ликвидацији аграрних односа у Босни и Херцеговини и у Закону о финансијској ликвидацији отштета за беглучке земље у Босни и Херцеговини; 3) Претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о накнадним и ванредним кредитима уз буџет државних расхода и прихода за 1933/34 годину; 4) Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о сузбијању полних болести (сва четири законска предлога примљена су у начелу, појединошћима и коначно); и 5) Претрес извештаја Имунитетског одбора од 10 фебруара 1934 године о захтевима г. г. Министра правде за издавање суду сенатора г. г. Милутина Драговића и другова.

Говорници: Министар социјалне политике и народног здравља Иван Пуцел, известилац др. Петар Зец, др. Урош Круљ, др. Јосип Шиловић, др. Момчило Ивковић, Томо Јалжабетић, известилац

др. Владимир Равнихар, известилац др. Фран Новак, известилац др. Васо Глушац, известилац Гаврило Церовић, известилац др. Јосип Шиловић.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Отварам IX редовни састанак Сената Краљевине Југославије. — Молим г. секретара да прочита записник прошле седнице.

Секретар др. Бура Котур чита записник VIII редовног састанка.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Има ли примедба на записник? (Нема). Нема примедба, записник је примљен и оверовљен. — Молим г. секретара да саопшти приспеле молбе и резолуције.

Секретар др. Бура Котур саопштава молбе и резолуције: Алајбега Куленовића из Сарајева; Задруге апатинских поседника товарних лађа; Савеза банковних, осигуравајућих, трговачких и индустријских чиновника Југославије у Загребу; Загребачког збора.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Све саопштене молбе и резолуције упутиће се надлежном Одбору за молбе и жалбе.

Прелазимо на дневни ред. Прва тачка дневног реда је: Претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о изменама и допунама чл. 29, 34, 40, 43, 56 и 166 Царинског закона од 23 јануара 1899 године. Молим г. известиоца да прочита одборски извештај.

Известилац Људевит Гај чита:

СЕНАТ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
Финансијски одбор
Бр. 44.
12 фебруара 1934 године
Београд.

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
БЕОГРАД.

Финансијски одбор Сената Краљевине Југославије узео је на својој данашњој седници у претрес предлог Закона за измене и допуне чл. 29, 34, 40, 43, 56 и 166 Царинског закона, од 23 јануара 1899 године, а измењен и допуњен 23 фебруара 1904 године и саобразно акту Претседништва Сената бр. 294 од 9 фебруара 1934 године подноси овај

ИЗВЕШТАЈ:

Финансијски одбор на данашњој својој седници, пошто је свестрано проучио упућени му предлог Закона за измене и допуне чл. 29, 34, 40, 43, 56 и 166 Царинског закона од 23 јануара 1899 године, а измењен и допуњен 23 фебруара 1904 године, решио је да предложи Сенату да овај законски предлог усвоји у целости у редакцији како га је Народна скупштина усвојила и Сенату на рад упутила. У начелу против овог Закона гласао је г. др. Бењамин Шуперина.

Стога је част Финансијском одбору предложити Сенату да овај законски предлог изволи примити онако како га је Народна скупштина усвојила. За известиоца одређен је г. Људевит Гај.

12 фебруара 1934 године
Београд.

Претседник
Финансијског одбора.
Д. Поповић, с. р.

Секретар,
Свет. Томић, с. р.

Чланови:

Спира Хаџи Ристић, с. р.
Милоје Ж. Јовановић, с. р.
Др. Богдан Гавриловић, с. р.
Др. Отон Франгеш, с. р.
Др. Бењамин Шуперина, с. р.
Осман Виловић, с. р.
Иван Хрибар, с. р.
Др. Сава Љубибратић, с. р.
Милаш Марјановић, с. р.
Људевит Гај, с. р.
Јово Бањанин, с. р.
Крста Радовановић, с. р.
Др. Владимир Равнихар, с. р.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Жели ли ко узети реч? Пошто се нико није пријавио за реч, онда је начелан претрес завршен. Прелазимо на гласање у начелу. Господа сенатори који прихватају овај предлог гласаће „за“, а који су против, гласаће „против“. Молим г. секретара да изволи извршити прозивку.

Секретар др. Бура Котур прозива г. г. сенаторе и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
Алкалај др. Исак — отсутан
Алтипармаковић Јован — отсутан
Арнаутовић Шериф — за
Бањанин Јово — за
Богојевић Васа — отсутан
Видаковић Антун — за
Видаковић Љубомир — отсутан
Виловић Осман — отсутан
Врбанић др. Милан — отсутан
Вујић Павле — за
Гавриловић др. Богдан — за
Гај Људевит — за
Глушац др. Вaso — за
Гмајнер др. Иван — отсутан
Грасл др. Георг — за
Грегорић др. Густав — за
Десница др. Урош — отсутан
Добринић Петар — отсутан
Драговић Милутин — за
Ђирлић Петар — отсутан
Ђорђевић Драгослав — отсутан
Живановић Јеремија — за
Зец др. Петар — за
Иванишевић дон Фран — за
Ивановић Драгољуб — отсутан
Ивковић др. Момчило — за
Илићановић Димитрије — за
Јалжабетић Томо — за
Јанковић Стјепан — отсутан
Јовановић Ж. Милоје — за
Карамехмедовић др. Хамдија — за
Ковачевић Томо — отсутан
Костић Петар — отсутан
Котур др. Бура — за
Круљ др. Урош — за
Кукуљевић-Сакцински Фран — отсутан
Љубибратић др. Саво — за
Мажуранић др. Желимир — отсутан
Мајстровић др. Иван — отсутан
Марјановић Милан — за
Махмутбеговић Сефедин — отсутан
Мићић др. Мића — за
Михалчић Стеван — за
Муфтић Салем — отсутан
Нешковић Јован — за
Новак др. Фран — за
Обрадовић Паја — отсутан
Павелић др. Анте — отсутан
Петровић Добросав — отсутан
Поповић Дака — отсутан
Поповић Матија — за
Поповић Милан — отсутан
Равнихар др. Владимир — за
Радовановић Крста — отсутан
Радуловић Марко — отсутан
Рајар др. Јанко — отсутан
Рожић др. Валентин — отсутан
Самуровић Јанко — за
Симоновић Милан — отсутан
Смиљанић Крста — за
Сочица Мујо — за
Станковић Јован — за
Станковић др. Раденко — отсутан
Сулејмановић др. Џафер — за
Теслић Петар — за
Тимотијевић Коста — отсутан
Томашић др. Љубомир — отсутан

Томић Светозар — за
 Тринајстић др. Динко — отсутан
 Убавић Павле — за
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Стон — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Изволите чути резултат гласања. Гласало је у свему 45 гласова сенатора и сви су гласали „за”. Тиме је у начелу примљен законски предлог о изменама и допунама чл. 29, 34, 40, 43, 56 и 166 Царинског закона од 23 јануара 1899 године.

Прелазимо на претрес у појединостима. Молим г. известноца да изволи прочитати § 1.

Известилац Људевит Гај чита наслов и § 1 (види саст. VII).

Потпретседник др. Мирослав Плој: Прима ли Сенат прочитани § 1? (Прима). Објављујем да је § 1 примљен.

Изволите чути § 2.

Известилац Људевит Гај чита § 2.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Прима ли Сенат § 2? (Прима). Објављујем да је Сенат примио оба ова параграфа.

Пошто је Сенат примио овај законски предлог и у појединостима, то прелазимо на поименично гласање за пријем овог законског предлога у целини.

Молим господина секретара да изврши прозивку.

Секретар др. Ђура Котур прозива г. г. сенаторе да гласају и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
 Алкалај др. Исак — отсутан
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Арнаутовић Шериф — за
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — за
 Видаковић Љубомир — отсутан
 Виловић Осман — отсутан
 Врбанић др. Милан — отсутан
 Вујић Павле — за
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — за
 Глушац др. Васо — за
 Гмајнер др. Иван — отсутан
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — отсутан
 Добринић Петар — отсутан
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — отсутан
 Ђорђевић Драгослав — отсутан
 Живановић Јерemiја — за

Зеџ др. Петар — за
 Иванишевић дон Фран — за
 Ивановић Драгољуб — за
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — отсутан
 Јозановић Ж. Милоје — за
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Котур др. Ђура — за
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић-Сакцински Фран — за
 Љубибратић др. Саво — отсутан
 Мажуранић др. Желимир — против
 Мајстровић др. Иван — отсутан
 Марјановић Милан — за
 Махмутбеговић Сефедин — отсутан
 Мићић др. Мића — за
 Михалчић Стеван — за
 Муфтић Салем — за
 Нешковић Јован — за
 Новак др. Фран — за
 Обрадовић Паја — отсутан
 Павелић др. Анте — отсутан
 Петровић Добросав — отсутан
 Поповић Дака — отсутан
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — отсутан
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Сочица Мујо — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — отсутан
 Сулејмановић др. Џафер — за
 Теслић Петар — за
 Тимотијевић Коста — отсутан
 Томашић др. Љубомир — отсутан
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — отсутан
 Убавић Павле — за
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Отон — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — отсутан
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — против
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Изволите чути резултат гласања. Гласало је свега 46 г. г. сенатора, и то 44 „за”, а 2 „против”. Тиме је коначно и у целини примљен законски предлог о изменама и допунама чл. 29, 34, 40, 43, 56 и 166 Царинског

закона од 23 јануара 1899 године.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: Претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о изменама и допунама у Закону о исплати ратне штете, у Уредби о 7% инвестиционом зајму од 500,000.000.— динара, у Правилнику о финансијској ликвидацији аграрних односа у Босни и Херцеговини и у Закону о финансијској ликвидацији отштета за беглучке земље у Босни и Херцеговини. Молим г. известиоца да изволи прочитати одборски извештај.

Извештај Лјудевит Гај чита:

**СЕНАТ
КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ**

Финансијски одбор

Бр. 45.

12 фебруара 1934 године

Београд.

**СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
БЕОГРАД.**

Финансијски одбор Сената Краљевине Југославије узео је на својој данашњој седници у претрес предлог Закона о изменама и допунама у Закону о исплати ратне штете, у Уредби о 7% инвестиционом зајму од 500,000.000 динара, у Правилнику о финансијској ликвидацији аграрних односа у Босни и Херцеговини и у Закону о финансијској ликвидацији отштета за беглучке земље у Босни и Херцеговини и саобразно акту Претседништва Сената бр. 295 од 9 фебруара 1934 године подноси овај

ИЗВЕШТАЈ:

Финансијски одбор на данашњој својој седници, пошто је свестрано проучио упућени му предлог Закона о изменама и допунама у Закону о исплати ратне штете, у Уредби о 7% инвестиционом зајму од динара 500,000.000, у Правилнику о финансијској ликвидацији аграрних односа у Босни и Херцеговини и у Закону о финансијској ликвидацији отштета за беглучке земље у Босни и Херцеговини, решио је да предложи Сенату да се овај законски предлог усвоји у целисти у редакцији како га је Народна скупштина усвојила и Сенату на рад упутила. У начелу против овога Закона гласао је г. др. Бењамин Шуперина.

Стога је част Финансијском одбору предложити Сенату да овај законски предлог изволи примити онако како га је Народна скупштина усвојила.

За извештај одређен је г. Лјудевит Гај.

12 фебруара 1934 године

Београд.

Претседник
Финансијског одбора Сената
Д. Поповић, с. р.

Секретар,
Свет. Томић, с. р.

Чланови:

Спира Хаџи Ристић, с. р.
Милоје Ж. Јовановић, с. р.
Др. Богдан Гавриловић, с. р.

Др. Отон Франгеш, с. р.
Др. Бењамин Шуперина, с. р.
Осман Виловић, с. р.
Иван Хрибар, с. р.
Др. Сава Љубибратић, с. р.
Милан Марјановић, с. р.
Људевит Гај, с. р.
Јово Бањанин, с. р.
Крста Радовановић, с. р.
Др. Владимир Равнихар, с. р.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Отварај начелни претрес. Да ли жели ко да говори? (Нико). Пошто говорника нема, објављујем да је начелни претрес о овом законском предлогу закључен. Прелазимо на гласање. Молим г. секретара да изволи извршити прозивку.

Секретар др. Ђура Котур прозива г. г. сенаторе који су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
Алкалај др. Исак — отсутан
Алтипармаковић Јован — отсутан
Арнаутовић Шериф — за
Бањанин Јово — за
Богојевић Васа — отсутан
Видаковић Антон — за
Видаковић Љубомир — отсутан
Виловић Осман — за
Врбанић др. Милан — отсутан
Вујић Павле — за
Гавриловић др. Богдан — за
Гај Лјудевит — за
Глушац др. Васо — за
Гмајнер др. Иван — отсутан
Грасл др. Георг — за
Грегорић др. Густав — за
Десница др. Урош — отсутан
Добринић Петар — против
Драговић Милутин — отсутан
Ђирлић Петар — отсутан
Ђорђевић Драгослав — отсутан
Живановић Јеремија — за
Зец др. Петар — за
Иванишевић дон Фран — за
Ивановић Драгољуб — за
Ивковић др. Момчило — за
Илићановић Димитрије — за
Јалжабетић Томо — за
Јанковић Степан — отсутан
Јовановић Ж. Милоје — за
Карамехмедовић др. Хамдија — за
Ковачевић Томо — отсутан
Костић Петар — отсутан
Котур др. Ђура — за
Круљ др. Урош — за
Кукљевић-Сакцински Фран — отсутан
Љубибратић др. Саво — за
Мажуранић др. Желимир — против
Мајстровић др. Иван — отсутан
Марјановић Милан — за
Махмутбеговић Сефедин — отсутан
Мићић др. Мића — за
Михалчић Стеван — за
Муфтић Салем — за
Нешковић Јован — за
Новак др. Фран — за

Обрадовић Паја — отсутан
 Павелић др. Анте — отсутан
 Петровић Добросав — отсутан
 Поповић Дака — отсутан
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — отсутан
 Равнићар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — отсутан
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — отсутан
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Сочица Мујо — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — отсутан
 Сулејмановић др. Џафер — за
 Теслић Петар — за
 Тимотијевић Коста — отсутан
 Томашић др. Љубомир — отсутан
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — отсутан
 Убавић Павле — за
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Отон — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — отсутан
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — против
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Изволите чути, господе сенатори, резултат гласања. Гласало је у свему 48 господе сенатора. Од ових 45 гласало је „за“, а три „против“. Тиме је у начелу примљен законски предлог о изменама и допунама у Закону о исплати ратне штете, у Уредби о 7% инвестиционом зајму од 500 милиона динара, у Правилнику о финансијској ликвидацији аграрних односа у Босни и Херцеговини и у Закону о финансијској ликвидацији отштета за беглучке земље у Босни и Херцеговини.

Прелазимо на претрес у појединостима. Господа, која прихватају предлог, изволиће седети, а која су против, изволиће устати.

Молим г. известиоца да чита поједине чланове законског предлога.

Извештач Људевит Гај чита наслов и члан 1 (види саст. VII).

Потпретседник др. Мирослав Плој: Прима ли Сенат прочитани чл. 1? (Прима). Објављујем да је прочитани члан примљен.

Молим г. известиоца да изволи прочитати чл. 2.

Извештач Људевит Гај чита члан 2.

За овим је Сенат, гласајући седењем и устајањем о сваком поједином члану предлога Закона о изменама и допунама у Закону о исплати ратне штете, у Уредби о 7% инвестиционом зајму од 500,000,000 динара, у Правилнику о

финансијској ликвидацији аграрних односа у Босни и Херцеговини и у Закону о финансијској ликвидацији отштета за беглучке земље у Босни и Херцеговини, у смислу одредбе чл. 55 Закона о пословном реду у Сенату, примио без дискусије већином гласова све чланове овог законског предлога, и то од чл. 2 до закључно чл. 11, по предлогу и извештају Финансијског одбора.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Пошто је Сенат примио и у појединостима овај законски предлог прелазимо на коначно поименично гласање о законском предлогу у целини.

Молим г. секретара да изволи извршити прозивку.

Секретар др. Ђура Котур прозива г. г. сенаторе и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
 Алкалај др. Исак — отсутан
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Арнаутовић Шериф — за
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — за
 Видаковић Љубомир — за
 Виловић Осман — за
 Врбанић др. Милан — отсутан
 Вујић Павле — за
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — за
 Глушац др. Васо — за
 Гмајнер др. Иван — отсутан
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — отсутан
 Добришић Петар — против
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — отсутан
 Ђорђевић Драгослав — отсутан
 Живановић Јеремија — за
 Зец др. Петар — за
 Иванишевић дон Фран — за
 Ивановић Драгољуб — за
 Ивковић др. Момчило — за
 Илићановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — отсутан
 Јовановић Ж. Милоје — за
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Котур др. Ђура — за
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић-Сакцински Фран — отсутан
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — против
 Мајстровић др. Иван — отсутан
 Марјановић Милан — за
 Махмутбеговић Сефедин — отсутан
 Мићић др. Мића — за
 Михалцић Стеван — за
 Муфтић Салем — отсутан
 Нешковић Јован — за
 Новак др. Фран — за
 Обрадовић Паја — отсутан
 Павелић др. Анте — отсутан
 Петровић Добросав — отсутан
 Поповић Дака — отсутан

Поповић Матија — за
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — отсутан
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — за
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Сочица Мујо — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — отсутан
 Сулејмановић др. Цафер — за
 Теслић Петар — за
 Тимотијевић Коста — отсутан
 Томашић др. Љубомир — отсутан
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — отсутан
 Убавић Павле — за
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Отон — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Изволите чути, господе сенатори, резултат гласања. Гласало је свега 49 сенатора, од којих су 47 гласали „за“ а двојица „против“. Тиме је и коначно у целини примљен Закон о изменама и допунама у Закону о исплати ратне штете, у Уредби о 7% инвестиционом зајму од 500 милиона динара, у Правилнику о финансијској ликвидацији аграрних односа у Босни и Херцеговини и у Закону о финансијској ликвидацији отштета за беглукче земље у Босни и Херцеговини.

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: Претрес извештаја Финансијског одбора о предлогу Закона о накнадним и ванредним кредитима уз буџет државних расхода и прихода за 1933/34 годину.

Молим г. извештајца да прочита одборски извештај.

Извештајца Људевит Гај чита:

СЕНАТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Финансијски одбор

Бр. 46.

12 фебруара 1934 године

Београд.

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

БЕОГРАД.

Финансијски одбор Сената Краљевине Југославије узео је на својој данашњој седници у претрес

предлог Закона о накнадним и ванредним кредитима уз буџет државних расхода и прихода за 1933/34 годину, и саобразно акту Претседништва Сената бр. 297 од 9 фебруара 1934 године подноси овај

ИЗВЕШТАЈ:

Финансијски одбор на данашњој својој седници, пошто је свестрано проучио предлог Закона о накнадним и ванредним кредитима уз буџет државних расхода и прихода за 1933/34 год., решио је да предложи Сенату да се овај законски предлог усвоји у целисти у редакцији како га је Народна скупштина усвојила и Сенату на рад упутила. У начелу против овога Закона гласао је г. др. Бењамин Шуперина.

Стога је част Финансијском одбору предложити Сенату да овај законски предлог изволи примити онако како га је Народна скупштина усвојила.

За извештајца одређен је сенатор г. Људевит Гај.

12 фебруара 1934 године
Београд.

Претседник
Финансијског одбора
Д. Поповић, с. р.

Секретар,
Свет. Томић, с. р.

Чланови:

Спира Хаџи Ристић, с. р.
 Милоје Ж. Јовановић, с. р.
 Др. Богдан Гавриловић, с. р.
 Др. Отон Франгеш, с. р.
 Др. Бењамин Шуперина, с. р.
 Осман Виловић, с. р.
 Иван Хрибар, с. р.
 Др. Сава Љубибратић, с. р.
 Милан Марјановић, с. р.
 Људевит Гај, с. р.
 Јово Бањанин, с. р.
 Крста Радовановић, с. р.
 Др. Владимир Равнихар, с. р.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Пошто се нико није јавио за реч, то се има сматрати као да је начелни претрес завршен, па стога прелазимо на гласање овог законског предлога у начелу. Господе сенатори који прихватају овај законски предлог гласаће „за“, а који су против, гласаће „против“.

Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар др. Ђура Котур прозива г. г. сенаторе да гласају и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
 Алкалај др. Исак — отсутан
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Арнаутовић Шериф — за
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — за
 Видаковић Љубомир — за
 Виловић Осман — за
 Врбанић др. Милан — отсутан
 Вујић Павле — за
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — за
 Глушац др. Васо — за

Гмајнер др. Иван — отсутан
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — отсутан
 Добринић Петар — против
 Драговић Милутин — за
 Ђирлић Петар — отсутан
 Ђорђевић Драгослав — отсутан
 Живановић Јеремија — за
 Зец др. Петар — за
 Иванишевић дон Фран — за
 Ивановић Драгољуб — за
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — отсутан
 Јовановић Ж. Милоје — отсутан
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Котур др. Ђура — за
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић-Сакцињски Фран — отсутан
 Љубицратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — отсутан
 Марјановић Милан — за
 Махмутбеговић Сефедин — за
 Мићић др. Мића — за
 Михалчић Стеван — за
 Муфтић Салем — за
 Нешковић Јован — за
 Новак др. Фран — за
 Обрадовић Паја — отсутан
 Павелић др. Анте — отсутан
 Петровић Добросав — отсутан
 Поповић Дака — отсутан
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — отсутан
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — за
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Сочица Мујо — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — отсутан
 Сулејмановић др. Џафер — за
 Теслић Петар — за
 Тимотијевић Коста — за
 Томашић др. Љубомир — за
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — отсутан
 Убавић Павле — за
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Отон — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — против
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за

Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања

Потпретседник др. Мирослав Плој: Изволите, господо сенатори, чути резултат гласања. Гласало је свега 53 сенатора, од којих је гласало за овај законски предлог 51, а против овога 2 сенатора. На тај начин овај законски предлог о накнадним и ванредним кредитима уз буџет државних расхода и прихода за годину 1933/34 примљен је у начелу. Сад прелазимо на претрес овог законског предлога у појединостима. Гласаће се седењем и устајањем. Изволите чути поједине параграфе.

Известилац Људевит Гај чита наслов и § 1 (види саст. VII).

Потпретседник др. Мирослав Плој: Прима ли Сенат прочитани § 1? (Прима). Објављујем да је § 1 примљен. — Изволите чути § 2.

Известилац Људевит Гај чита § 2.

За овим је Сенат, гласајући седењем и устајањем о сваком поједином параграфу предлога Закона о накнадним и ванредним кредитима уз буџет државних расхода и прихода за 1933/34 годину, у смислу одредбе чл. 55 Закона о пословном реду у Сенату, примио без дискусије већином гласова све параграфе овог законског предлога, и то од § 2 до закључног § 6, по предлогу и извештају Финансијског одбора.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Пошто је Сенат примио и у појединостима овај законски предлог, прелазимо на поименично гласање у целини. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар др. Ђура Котур прозива г. г. сенаторе, који су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
 Алкалај др. Исак — отсутан
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Арнаутовић Шериф — за
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — за
 Видаковић Љубомир — за
 Виловић Осман — за
 Врбанић др. Милан — отсутан
 Вујић Павле — за
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — за
 Глушац др. Васо — за
 Гмајнер др. Иван — отсутан
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — отсутан
 Добринић Петар — против
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — отсутан
 Ђорђевић Драгослав — отсутан
 Живановић Јеремија — за
 Зец др. Петар — за
 Иванишевић дон Фран — за
 Ивановић Драгољуб — за
 Ивковић др. Момчило — за
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — отсутан
 Јовановић Ж. Милоје — отсутан
 Карамехмедовић др. Хамдија — за

Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Котур др. Бура — за
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић-Сакцински Фран — отсутан
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — отсутан
 Марјановић Милан — за
 Махмутбеговић Сефедин — за
 Мићић др. Мића — за
 Михаљич Стеван — за
 Муфтић Салем — за
 Нешковић Јован — за
 Новак др. Фран — за
 Обрадовић Паја — отсутан
 Пазелић др. Анте — отсутан
 Петровић Добросав — отсутан
 Поповић Дака — отсутан
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — отсутан
 Равнихар др. Владимир — за
 Радвановић Крста — отсутан
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — отсутан
 Рожић др. Валентин — за
 Самуровић Јанко — за
 Симонковић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Сочича Мујо — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — отсутан
 Сулејмановић др. Џафер — за
 Теслић Петар — за
 Тимотијевић Коста — за
 Томашић др. Љубомир — за
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — отсутан
 Убавић Павле — за
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Отон — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — против
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања

Потпретседник др. Мирослав Плој: Изволите чути, господе сенатори, резултат гласања. Гласало је у свему 52 сенатора, од којих 50 „за”, а 2 „против”. Тиме је, господе сенатори, коначно у целини примљен законски предлог о накнадним и ванредним кредитима уз буџет државних расхода и прихода за 1933/34 годину.

Прелазимо сада на четврту тачку дневног реда: Претрес извештаја Одбора о предлогу Закона о сузбијању полних болести. Молим г. известиоца да прочита извештај.

Извештај др. Петар Зеца чита:

Београд, 10 фебруара 1934 г.

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
 БЕОГРАД.

Нарочити одбор Сената за проучавање предлога Закона о сузбијању полних болести, на својој седници од 10 фебруара 1934 г., а према акту Сената од 9 фебруара 1934 г. бр. 298, подноси Сенату овај

ИЗВЕШТАЈ:

Нарочити Одбор Сената на својој седници инострано је проучио овај законски предлог и донео једногласан закључак да у начелу а и у појединостима прихвата предложену законску основу снако како је од стране Народне скупштине упућена Сенату и моли Сенат да овај законски предлог у целиности усвоји.

За свога известиоца Одбор је одредио сенатора г. др. Петра Зеца.

Секретар,
 Др. Петар Зеца, с. р.

Претседник Одбора,
 Др. Јосип Шиловић, с. р.

Чланови:

Др. Георг Грасл, с. р.
 Др. Јанко Рајар, с. р.
 Др. Џафер Сулејмановић, с. р.
 Др. Момчило Ивковић, с. р.
 Димитрије Илићановић, с. р.
 Јован Нешковић, с. р.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Реч има г. Министар социјалне политике и народног здравља г. Иван Пуцељ.

Министар социјалне политике и народног здравља Иван Пуцељ: Господе сенатори, сузбијање полних болести и са њима тесно везане проституције била је задаћа, којој су одувек сви народи посвећивали највећу пажњу. После Светског рата ово се социјално зло појавило још у већим размерама и у горем обиму, ширећи се без обзира на државне границе по целом свету. И ако немамо тачних података о броју оболелих у нашој земљи, надлежнима је познато, а на основу рада у антивенеричним амбулантима, повремених анкета и болничких извештаја, да је тај број прилично велики и да је неопходно потребно да се све досадање мере за сузбијање полних болести допуне новим и саберу у један јединствени закон. То је учињено и при томе се настојало да се искористе искуства других народа и да закон базира на најмодернијим принципима медицинске науке. Појава овог закона није у почетку наишла на довољно разумевање широких маса, него чак и на скепсу у просвећеним и стручним круговима, што је сасвим разумљиво када се има у виду да се њиме задире у тако звану личну слободу и двоструки морал. Али и ономе ко не зна за статистику, довољно су познате штетне последице полних болести, а нарочито сифилиса. Према томе је потреба доношења оваког закона у свести сваког грађанина изнад сваке сумње. У дубоком уверењу да су сифилис и проституција за здравље нашег народа од велике штете, ја сам се заузео да се овај закон изради и из-

гласа у Народној скупштини. Овом приликом дужност ми је да нагласим да за израду овог Закона има великих заслуга и члан Вашег Дома уважени г. професор и сенатор др. Шиловић.

Свестан сам, господо сенатори, да Закон овакав какав је не претставља савршенство и знам да ће његово провођење у почетку наићи на велике тешкоће не само у материјалном и административном него што је још најважније и у духовном погледу. Али сматрам да зато ипак имамо дужност према своме народу и будућим поколењима да овим законом покажемо целом свету, да смо као млад и снажан члан светске заједнице чврсто решени да чувамо и бранимо своје највеће благо — народно здравље.

Треба подвући да је интересовање за овај закон било живо и велико не само у земљи, него и у иностранству. Познато је да је Друштво народа позвало све владе — чланице да у својим земљама укину јавне куће и регламентацију проституције као један од главних извора ширењу полних болести и трговине белим робљем. Одазивајући се овом апелу, наша је земља показала да је достојан члан људске заједнице и пионир овога рада у једном делу југоисточне Европе. Нема сумње да ће овај наш потхват осталим балканским народима служити за углед и постићи, да се у овом делу Европе поведе заједничка и једнообразна борба против општег непријатеља.

Значај овога закона није само у одредбама, којима се заштићује телесно здравље, него још више у погледу морално-етичком. Укидајући концесионирану проституцију и јавне куће, ми овим законом враћамо жени њезино достојанство и изабављамо је из ропства у коме је до сада била. (Др. Шиловић: Тако је!) Сваки упућени зна да се ни овим законом неће зло потпуно искоренити, али му се од сада барем неће дати оквир државне патронаже и државна санкција. Нама је било стало да у будуће пред законом оба пола буду једнака, без обзира на имовно стање и друштвени положај.

Водећи рачуна о приликама у нашој земљи, о навикама и обичајима нашег народа и ослањајући се на искуство других народа, у овај су Закон ушле одредбе, које у блиској будућности имају највише изгледа на успех. И досадањи рад мојих претходника у Министарству социјалне политике и народног здравља кретао се у правцу аболитионизма, што је у Народној скупштини стално наглашавано.

Господо сенатори, основни принцип овог Закона је следећи: принудно лечење. Кад неко болује од полне болести дужан је да се лечи, пошто је то болест која се преноси на околину и која може да се појави и на потомству. Лечење се омогућује сваком у за то одређеним установама. Они који немају средстава за лечење, лечиће се бесплатно. Као и код осталих многих заразних болести, обавештавајући се о болести, обавештавају и погледу њихове околине и да им предочавају одговорност, ако намерно или нехатно заразе друго лице. Слично као и код других заразних болести, оболели се може изоловати у болници, ако постоји опасност да ће другога заразити.

Ослањајући се на Кривични законик, у овом Закону је нарочито подвучено да се проституција

као таква забрањује и да се укидају јавне куће.

Као расно-хигијенска мера важи одредба § 9, којом се предвиђају уверења о здрављу пре ступања у брак. Овде се мора истаћи да се ова одредба, с обзиром на наше прилике и традиције, за сада није могла увести и за женска лица.

Да би се стало на пут шарлатанству и експлоатисању оболелих, унета је у § 10 одредба, којом се забрањује лечење полних болести на дистанцу и рекламирање разних чудотворних лекова.

Строге казне предвиђене су за лица, која злонамерно другога заразе.

Министарству социјалне политике и народног здравља стављено је у дужност да проучава и испитује све узроке, који погодују подржавању проституције. Исто тако Министарство има дужност да оснива и одржава установе за привремени смештај жена и девојака, које долазе у град а у циљу запослења. Пошто овај Закон поред здравственог има и свој нарочити социјални карактер, не мању бригу има Министарство да посвети збрињавању морално угрожене и посрнуле женске омладине.

Одредбом § 13 предвиђа се одузимање малолетника од њихових родитеља односно старатеља, када се утврди да су прилике за њихов морални развитак неповољне.

§ 18 прописује да се све полицијске и административне мере, којима се до сада уређивао надзор над проституткама, укидају. Тиме се целокупан овај посао препушта здравственим властима као једино надлежнима за борбу против венеричних болести и проституције.

У Правилнику који ћу на основу овог Закона прописати, биће предвиђен у детаљима поступак за спровођење појединих мера, а на основу примдаба и сугестија, које су у току расправе у оба дома пале. (Одобравање и плесак).

Господо сенатори, Народна скупштина примила је овај законски предлог једногласно, па се надам да могу очекивати овакав резултат и с ваше стране. Молим вас стога да и ви изволите овај законски предлог усвојити. (Узвици: Живео!)

Потпретседник др. Мирослав Плој: Реч има извештач г. др. Петар Зеџ.

Извештач др. Петар Зеџ: Господо сенатори, полне болести претстављају један тежак и компликован социјално-медицински проблем, кога су покушали већ многи да реше и данас то још покушавају без обзира на жртве и тешкоће које при том решавању наилазе, јер се опшенито зна и увиђа од колике је важности повољно решење тога питања и са гледишта расне хигијене и са гледишта друштвеног живота уопште.

И овај наш законски предлог, који лежи пред нама, господо сенатори, одавно је и жељно већ ишчекиван и од стручних и нестручних кругова. И мени је пријатна дужност, да, и са овога места, изразим г. Министру социјалне политике и народног здравља и целој Краљевској влади и признање и захвалност у име тих кругова, што су, доношењем овога Закона, омогућили, да се то тешко питање и код нас законским путем регулише.

Пре него што пређем на сам овај законски предлог, дозволите ми, господо сенатори, да нешто мало опширније кажем о раширености полних болести код нас. Неке потпуне сигурне и тачне статистике у том погледу нема, а нема је због тога, што се полне болести крију и таје, зато што се оне

сматрају срамотом. Наш сељачки свет има још једно и теже схватање о тим полним болестима. Наш сељачки свет гледа са великом дозом презирања на полне болеснике; наш сељачки свет некако искључује из своје средине и не сматра достојним свога друштва онога човека, који је полно болестан. И ако је такво поимање полних болести с чисто медицинског погледа штетно, ја сам уверен, да баш у томе и таквом поимању полних болести лежи јака предохрана против ширења полних болести међу нашим сељачким светом (Узвизи: Тако је!) Тачна статистика, која се овде може изнети је она, коју познајемо из извештаја наших амбулаторија против венеричних болести. Из тих извештаја види се, да кроз те амбулаторије прође годишње преко 20.000 полно болесних људи. Томе броју треба додати и онај број наших ендемичних сифилитичара, којих има у појединим крајевима наше државе, а који је сада утврђен као сигуран са 118.000. Кад се тим бројевима сада дода, господе сенатори, и онај број болесника, који се крије, и онај број, који се приватно лечи и који у ову статистику није могао ући, онда се мора признати, да је број полно болесних људи и код нас јако велики.

Ја бих хтео, овом приликом специјално, да нагласим, да је наше највеће зло у ендемичном сифилису, зло због тога, што су цели крајеви у огромним бројевима заражени, надаље због тога, што болест има један чисто ендемичан карактер. И специјална је наша дужност да тој болести и томе злу нашег народа с једним систематским и добро организованим радом и лечењем приступимо и да то зло одстранимо и скинемо с нас. То је болест сиротиње и то највеће сиротиње нашег народа, док се други број полних болесника, да их назовем спорадичним сполним болесницима, регрутује више из пучанства великих градова и вароши, док је наше село остало од тих болести прилично поштеђено. Не могу вам ни о том изнети, господе сенатори, тачну статистику, јер у том погледу није учињена тачна статистика, али ми дозволите, да, као двогодишњи практичан лекар на селу и управник болнице, изнесем своју статистику.

У моме крају у Лици, после рата, број полних болесника, за које ја знам, износи једва 3 промиле. Ја концедирам да и у томе крају има још доста скривених полних болесника, да их има који су лече на другим странама, али ја мислим, да апсолутно нећу претерати ако кажем да је у моме крају међу сељачким светом број полних болесника минималан и износи може бити 5 промиле.

И ако је та статистика лепа и повољна нико од нас није против тога да се донесе један строг и савремен Закон о полним болестима јер иде се на то да се сачува здравље нашега села.

Госполо сенатори, што се тиче самога овога Закона који лежи пред нама, он се може поделити на два дела. Први део, првих шест параграфа његових, износи одредбе о лечењу полних болесника, докле други део износи низ мера које се имају предузети да се сузбије ширење полних болести. Најважнија одредба у првом делу овога Закона је она, по којој је лечење полних болести принудно, по којој сваки оболели од те болести мора да се лечи. Логична је последица да то лечење мора да буде бесплатно, а само у случајевима кад неко може — по својој имовној стању да поднесе трошко-

ве лечења — да плати те трошкове.

Видите, господе сенатори, ми долазимо до једнога деликатнога питања ко може а ко не може да плати те трошкове и који ће се за то критеријум узети. У Закону је одређено да ће Министарство социјалне политике и народног здравља прописати Правилник о плаћању тих трошкова. Ја сам слободан да вам скренем пажњу на следеће: Лечење полних болести је дуготрајно и скупо. Само за лекове за лечење једнога сифилиса — и то претпостављајући да се лекови набављају на велико — треба преко 1.000 динара. И ако се то узме у рачун значи да ћемо ми требати за ту сврху око 150.000.000.— динара. Па када се томе дода г. сенатори да ће требати трошкова и за апаратуру поводом провођења овога лечења, она до душе није Бог зна како скупа али је морамо дати, јер морамо да снабдемо с њом све институције на селу и у вароши и све званичне лекаре, — онда је јасно да ће трошкови лечења полних болести бити врло велики. Неоспорно је, да ће највећи део тих трошкова теретити било наше државне било бановинске буџете, јер се ради о сиротињи која неће моћи да подноси те трошкове. Ти трошкови неће међутим бити стални терети него ће они у почетку самом бити велики, а како се полне болести даду излечити и кад број болесника сведемо на најмању меру и ти ће трошкови бити све мањи и мањи.

Други део овог Закона износи низ превентивних мера које треба предузети у циљу да се сузбију полне болести. Овај део закона је опширнији, он је целисходнији и важнији од првог дела, јер ма колико да је важно да се један полни болесник излечи и да се отстрани врло заразе, још је много важније да се предузму такве мере, да уопште не дође до полних болести.

У овом делу Закона има врло много ванредно лепих одредаба, а једна од понајважнијих и првих је она, по којој се наш свет мора — почев већ од школске младежи па до најширих сељачких слојева — упутити у важност и значење полних болести. Овамо спадају и одредбе о подизању домова за женска лица која долазе у варош и траже заруду, о подизању домова за посрнулу женску младеж, за проститутке итд. То су одредбе од којих ћемо имати ванредно велик успех у сузбијању полних болести. Истина је, да ће и те одредбе у првом почетку захтевати врло велике материјалне жртве.

Друга важна одредба у овом делу Закона је она о проституцији и јавним кућама. Господе сенатори, нико од нас не подаје се илузијама да ће услед овог Закона нестати проституције, али нешто што ћемо сигурно постићи, јесте то, да ће нестати концесионираних радња, и концесионираних заната од којих се шире полне болести. Наш свет, специјално наша младеж, срља у те концесиониране локале, заведена нешто злим друштвом, нешто алкохолом, а често пута и неком младеначком наивношћу и љубопитством, а излази из тих кућа заражена најтежим болестима за цео свој живот, па чак и за потомство. Тих радња ће нестати, али, господе сенатори, проституције неће нестати. Проституција је један симптом друштвеног живота извесне форме, оног живота, у коме је морал и појединачна и породице и целог друштва срзао се на најнижу меру, оног друштва, у коме се правилно не схвата ни циљ ни позив живота, у коме је

сасвим криво схваћена култура. Ми, господо, морамо проституцију требити не законским мерама, него тиме, да подигнемо морал на оно место где он треба да дође. (Гласови: Тако је!).

Једна од даљих а врло важних одредаба у овој законској основи јесте и она у § 9, по којој сваки мушкарац пре венчања мора донети уверење, из кога ће се видети да је он полно здрав. За женска лица не тражи се такво уверење; али Закон каже да ће женско лице које ступи у брак, а зна или можда само сумња да је полно болесно, бити кажњено по Кривичном закону.

Господо сенатори, мени је дужност да овом приликом кажем неколико речи, како би се правилно схватило практично спровођење ових одредаба у § 9. Сваки мушкарац пре венчања мора бити по лекару, а по захтевима савремене науке, прегледан и мора бити утврђено да ли је он полно здрав или није. Ако се утврди, да је прегледано лице преболело какву венеричну болест, онда се мора установити да ли је оно од те болести излечено и то онако, како то тражи данашња савремена медицина, или је може бити заостало још каквих последица његове болести. У последњем случају мораће се тачно установити, да ли је стадијум болести такав да прегледани не може заразити свог брачног друга нити ће бити штетних последица за потомство. — Ова разјашњења која нису детаљно у закон ушла, ванредно су важна и ја молим Господина Министра да се у правилнику обрати нарочита пажња на ово питање и да до најситнијих детаља, према савременој науци, буду одредбе овога параграфа објашњене како би њихова практична примена дала добре резултате а не би се обрнуло наопако, и од њих настало врло злоупотреба итд. Сигурна је ствар, господо сенатори, да ће се одредбе овога закона, бар по овоме § 9, сместа морати у пракси спроводити, чим закон добије своју обавезну снагу, и због тога је апсолутно потребно, да и правилник буде израђен и објављен оног дана кад закон добије обавезну снагу.

Господо сенатори, има одредаба у овоме закону, које ће бити у пракси врло тешко проведиве и које ће се моћи само делимично применити, али с друге стране има и таквих одредаба које се могу сместа и у целости провести и од којих се може очекивати највећа корист за здравље нашега народа. Мени је част замолити господу сенаторе да овај закон приме онако како га је Одбор предложио. (Буран аплауз).

Потпретседник др. Мирослав Плој: Реч има г. др. Урош Круљ.

Др. Урош Круљ: Господо сенатори, ми смо са овом законском основом прешли из хладне сфере финансијских закона у једну топлу сферу социјалних закона. Социјално законодавство није тако старог порекла, социјалне мере, социјална брига и старање, то је производ једне више културе и више социјалне етике. Пре, господо, у друштву људском, као што рекох, социјална брига и старање били су много мање развијени, то је било мање више предмет религиозног схватања, добротности и милостиње.

Међутим у данашњем вишем културно и социјално развијеном друштву социјално старање и брига спадају у социјалне дужности. Данас култур-

ном и етички развијеном човеку није свеједно, макар живео у најбољим материјалним и другим приликама и околностима, није му свеједно, да види у својој околини незбринуте, бедне и невољне, да види кљасте и убоге, да види морално пропале и запуштене, није му свеједно, јер он осећа у својој социјалној савести једну грижу и потребу да се друштво брине за све оне социјалне невоље и незгоде, које данашње друштво још има у себи. То је дакле, господо, производ једног вишег социјалног схватања, једног вишег културног и етичког нивоа друштва.

И ова законска основа спада у ред оваких социјалних закона, који се брину не само за један битни услов народног добра, за народно здравље, него садржи и један други моменат у себи, да сузбије једно социјално зло, да спере једну љагу са социјалног тела, да спере једну срамоту са данашњег друштва.

Са формалне кодификаторске стране пре свега ћу рећи, господо, да је ова законска основа тако zgodна и састављена, тако кратка и конкретна, свега циглих 20 параграфа, а при свему том обухвата целу материју до детаља, обухвата све што оваква једна законска основа треба да обухвати. Ја то са задовољством истичем и могу само да честитам онима, који су ову основу правили и који су на њој сарађивали.

Ја то истичем и нарочито због тога, јер сам досада имао прилике да проучавам баш у овом ресорсу друге законске основе, које су више екстензивни, више програматски, са многим роковима, те ово треба да се учини, те оно треба да се учини. Међутим многи ти рокови су — ја мислим — до сада прошли и све то није остварено, што је та законска основа предвидела. Овакви екстензивни програматски закони немају оне законске силе, снаге и ефикасности. То је ова законска основа у пуној мери избегла, и ја мислим, да је то са формалне кодификаторске стране једна велика и важна врлина ове важне законске основе.

Прелазећи на мериторну ствар, коју третира ова законска основа, истакнућу пре свега, да предмет, који ова законска основа третира, може се оправдано и сврсисходно поделити у две материје: једна обрађује сузбијање и ширење једне групе заразних болести, друга материја обрађује сузбијање једне чисто социјалне појаве: сузбијање, истребљење проституције. То су, господо моја, иако обе ове ствари стоје једна са другом у узрочној вези, ипак посебне природе, јер, што је у овој ствари најважније, потребне су сасвим друге мере за једну групу, а другачије мере за ову другу материју.

У овој првој потребне су медицинско-хигијенске мере, а у овој другој су потребне чисто социјалне мере. То је, господо, једна важна ствар, која досада није истакнута. Зато ћу ја да посматрам ову законску основу са ова два гледишта: са гледишта медицинско-хигијенског и са гледишта социјалног.

За ову прву материју, сузбијање једне групе заразних болести, као и код свих других заразних болести, односно њиховог сузбијања и спречавања, потребне су три ствари, три принципа, три начела, три мере. Код сузбијања сваке заразне болести прво је потребно проналажење (еруирање) заразе, друго изоловање оболелих и треће принудно

лечење оболелих до оздрављења, или код тешких болести до смрти. Са ова три начела, са ове три мере апсолутно смо у стању да сваку заразу у ко-рену угушимо и истребимо.

Осим ове три мере постоје још три споредна средства, која потпомажу она три главна, а то је: облигатно пријављивање болести, кажњавање свеног преноса на друге и прекршај свију законских и санитарских прописа, као и бесплатно лечење оболелих. Свима овим начелима и мерама, који су потребни за сузбијање полних болести, ова законска основа потпуно удовољава и прилагођава се према природи саме болести, јер ту, господо, према врсти заразе друкчије су и мере за сузбијање њено. Да наведем само три типична примера.

Ми ћемо маларију, заразну болест, друкчије сузбијати. Сузбијаћемо је на тај начин што ћемо њене узрочнике и начин на које се она преноси уништавати и спречавати. Дакле, у овом случају, комарица маларије, ону врсту комарца која преноси маларију ми ћемо на тај начин искорењавати што ћемо њихова легла, мочвари, баруштине и т. д. исушивати или убијати њихове ларве, гусенице на већ познати начин. Друкчије ћемо сузбијати пегавца рецимо, јер и ту знамо узрочнике болести и начин преношења. Сузбијаћемо на тај начин ако утамањујемо ваши које преносе ту болест, ако пронађемо блесника и очистимо га од заражених вашију и на тај начин онемогућимо ширење болести. Друкчије ћемо сузбијати туберкулозу, јер знамо да се та болест преноси узрочницима болести, бацилима туберкулозе, које болесник искашљује, и уништавајући ове узрочнике уништавамо изворе и спречавамо ширење болести.

У овом случају, господо, у погледу сузбијања заразних болести удовољено је и овој законској основи тиме што се извор болести установљава на тај начин што се ставља у дужност баш оним факторима, који су за то најпозванији, лекарима, да они у сваком случају испитају и пронађу извор болести. Другом принципу, изоловању болесника, такође ова законска основа удовољава, према природи болести. То се односи само на оне особе, које су под сумњом да ће заразу даље ширити и преносити, па је сасвим оправдано да оне могу бити изолиране у дотичне заводе, болнице и т. д.

Треће начело, принудно лечење болести, што је у овом случају најважније, јер полно оболели болесник то је уједно и извор саме болести и у том погледу је овај закон најстрожији и највише пружа могућност да се ширење болести спречи тиме што је лечење полно оболелих болесника апсолутно облигатно. Не само то, него се даје могућност овим законом да се сваки болесник који избегава лечење може принудно привести стручном лечењу његове болести.

У погледу она три споредна захтева такођер је овом законском основом углавном удовољено, а то је облигатно пријављивање болести, онда кажњавање оних који избегавају лечење и који прекршавају одредбе закона и санитарске прописе.

И трећем принципу — бесплатном лечењу удовољава ова законска основа такође и ако не у оној апсолутној мери, него само за оне који трошкове лечења не могу сносити. Ова одредба законска, и ако може бити оправдана, јер се каже да није ни право да богате људе лечи држава, али и-

пак ја држим, да је то један мали недостатак ове законске одредбе, јер знам из искуства, да је лечење свих болести, а што је најважније заразних болести, ако је бесплатно, много ефикасније. Народ радо долази и подвргава се бесплатном лечењу. А ако се лечење мора да плаћа, онда избегава лечење многи и имућнији и тражи други начин, како ће својој болести наћи лека. Та околност, бојим се, да ће шкодити добрим интенцијама овог закона. Ја држим и с друге стране, да плаћање макар и ограничено за лечење ових болести, није оправдано, јер ако ви некога приморати да се лечи и још тражите од њега да плати, држим да то није право.

Друго, када се предузима једна мера у интересу целине, а то је баш овде случај, јер се ови прописи о сузбијању полних болести прописују у интересу целине, прописују се за општу корист, и када се једна мера употребљава за општу корист, за целину, није право да појединац мора за то да плаћа.

Треће — ја сам мишљења, да држава треба да даје својим држављанима и нешто бесплатно. Ја држим, држава је једна заједница, која мора нешто пружити члановима те заједнице, да чланови осећају благодети заједнице. Ми смо нажалост у једном добу, где држава тражи, да јој се све плати. Ако ко хоће да школује своје дете, мора да плати, једино основна настава се још не плаћа. Ако хоћете тражити заштиту свога права код суда, морате да платите. Ако ћете да се лечите, морате платити. Дакле тражи се да се апсолутно све плаћа. Ја држим да то није оправдано са социјалнога гледишта, јер свака социјална заједница мора својим члановима нешто и дати, да они осете потребу те заједнице и да сматрају у свом интересу да су њени чланови. Такав поступак појачава и кохезију саме заједнице.

С обзиром на то, ја бих молио г. Министра и препоручио бих му, да при изради Правилника који је предвиђен овим Законом, којим ће се Правилником одредити висина трошкова лечења као и то ко ће их имати да сноси, да се то нарочито узме у обзир и да цензус пореза према коме ће се одредити плаћање буде што виши тако, да што шири слојеви могу уживати благодети бесплатног лечења. Сматрам да ће то много користити самим интенцијама овог Закона.

Господо сенатори, ја прелазим сада на другу материју овог законског предлога, а то је сузбијање проституције, која је много интересантнија и много тежа, јер је то једна социјална мера, која хоће да побољша социјалне прилике у том погледу. Ја сам већ рекао, да је то једна чисто социјална мера различита од медицинско-хигијенске мере. За ову меру потребне су сасвим друге методе, да се то зло сузбије и искорени. Пре свега, кад ћемо једну болест да излечимо морамо знати и узроке њеног постања. Треба испитати који су узроци овој друштвеној појави проституције. Ту су, по мом схваћању, четири групе узрока, које воде проституцији. Прве две групе су чисто социјалне природе, прво, економска беда, немање зараде ни позива, а друго, рђаво или никакво васпитање, те рђаво друштво. У ову групу убрајам такође и алкохолизам. Трећа група узрока проституције лежи у етичким моментима. Ту се ради о индивидуама

са етичким дефектима, који су тако дошли на свет и који су у својој душевној конституцији тако настрајени. У четврту групу узрока спадају оне појаве, које не спадају ни у једну од прве три групе. То су чисто биолошко психолошки елементи, који воде тој врсти друштвене недаће.

Ову појаву спомињем само узгред, јер се фактично и не може сврстати у прави појам проституције.

Пре неких 25—26 година немачки аутор др. Ото Вајнингер написао је једно врло интересно дело „Гешлехт унд карактер“, које је у своје време изазвало велику сензацију.

Он је, господо, у томе своме делу, може се рећи у томе своме генијалном делу спровео анализу жене са биолошког, антрополошког, физиолошког а нарочито са психолошког гледишта детаљно и научно и у томе је своме делу поделио жене у два типа, у две велике групе, т. ј. на жену мајку и жену проститутку. Као што рекох, ја ово спомињем само узгред, т. ј. са чисто биолошког психолошког схватања, а узроци биолошки и психолошки овде не долазе у обзир. Ми смо кадри само извесним социјалним мерама лечити социјалне болести, али нисмо у стању, изван нашег домаћаја је, да можемо и у ком погледу упливисати на ове појаве, које сам мало пре споменуо.

Она трећа група, што сам споменуо, индивидуе са етичким дефектом, то је такође појава конституционе природе. То су индивидуе, које, по своме моралном схватању, по својој етичкој декаденцији подлеже проституцији, јер апсолутно не схватају у опште, да је то нешто рђаво и нешто зло. На ове, господо, индивидуе ми не можемо такође директно упливисати, јер су оне, као што рекох, у својој психи, дакле у својој конституцији, тако засноване. Ми можемо само узрок овога стања да отклонимо опет другим мерама а тиме и постојање тих етичких декадената, етичких недовољно јаких индивидуа. Узрок томе лежи у алкохолизму и то не у акутном, него у алкохолизму, који се одразује у потомству алкохоличара. Ако будемо сузбијали алкохолизам у тешким и далекосежним последицама, моћи ћемо да излечимо ову групу индивидуа, које су склоне и одржавају проституцију. Статистиком је доказано, да је потомство алкохоличара показало дегенеративне појаве у телесном, у менталном и у етичком односно социјалном погледу. Зато сузбијање ове групе узрока проституције можемо, као што рекох, постићи тим начином, ако сузбијемо узроке порекла тих појава т. ј. ако сузбијемо алкохолизам у далекосежним његовим последицама, које се показују на потомству алкохоличара.

Сада да се вратим на прве две групе узрока проституције, који су чисто социјалне природе и које ова законска основа хоће да отклони, а то су, уосталом, и најважнији извори проституције. То су ови: економске невоље, које нагањају на проституцију и рђаво и мањкаво васпитање, запуштено васпитање и т. д.

У том погледу ова законска основа такође даје све могућности да се ови узроци отклоне радикално. Досадашње мере, како се сузбијала проституција, познате су свима. То је било реглементовање и касарнирање проституције. То је, господо, — даје се разумети према ондашњем схватању, јер

према ондашњој науци медицинској мислило се да ако се ове женске индивидуе сместе у извесне заводе под јаком стручном лекарском контролом, мислило се да ће се томе злу стати на пут. Међутим, то је био погрешан рачун и зато та мера није била ефикасна и медицинска средства нису омогућавала спречавање болести ни под контролом лекара нити у кућама у којима су биле смештене те индивидуе. И зато тај начин сузбијања сполних болести путем реглементовања и касарнирања показао се је као мера која не достиже своју сврху и зато се прешло у модерном добу на радикално укидање и аболуцију проституције. То је са гледишта данашње науке, то је из социјалних и етичких обзира једина ефикасна мера да се ове друштвене злу стане на пут. Принцип лежи у томе, што се овако једно социјално зло и невоља не сме толерирати. Друштво не сме да признаје то зло као законито. Оно ће постојати као што постоје и друга слична зла поред свих законских мера, постојаће дакле и даље, али друштво не сме више то да одобраје као што је то до сада било, да друштво односно држава то зло признаје као један занат, као обрт, и издавали чак концесије и потпомагали постојање и ширење те невоље. То је, господо, нарочито за наш народ, једна таква појава, која је, према нашем менталитету, према нашем схватању и појмовима о моралу и етици, једна неприхватљива ствар.

Ја се сећам, ја сам био савременик кад је Аустро-Угарска ушла у Босну и Херцеговину и кад је према томе мандату културног продирања увела и у наше поштено и чисто друштво то зло, ја се сећам тих утисака како је код нас било кад су се те куће појавиле и какве су биле последице доцније. Као лекар имао сам ту жалосну прилику да конституцијом да су најбољи чланови те генерације били упропашћени сполним болестима, нарочито прогресивном парализом и дефектима срца и крвног система.

И сада, када ми овом законском основом хоћемо да ту срамоту са нашег друштвеног и нашег јавног живота сперемо, ми је можемо само најтоплије и најискреније поздравити.

Ако при томе још споменем две ствари из ове законске основе, а то је: зајемчење дискреције — што је веома потребна ствар у овој прилици — и што се установљава и нарочито протежира обавештавање јавности, обавештавање читавог друштва о важности и далекосежним последицама ове врсте болести, дакле о пропаганди која је заснована овом законском основом у најширем погледу, као што је васпитање омладине нарочито у војсци и школске омладине; и ако споменем овом приликом и телесно васпитање које смо ми оскоро такође учинили облигатним једном законском основом и што ће такође много да допринесе сузбијању тога зла и повољним моментима у сексуалном животу човека, где се омладина место по кафанама и другим локалима одаје беспосличарењу, алкохолизму и рђавом друштву место да се води у природу, у туристику, на пливање и друге спортове, што јако утиче на организам у сваком погледу, а такође и на сексуалне односе човека, — ако то споменем, мислим да сам исцрпео предмет који третира ова законска основа.

Једино бих још споменуо као једну замерку,

али не овој основи и њеним циљевима, него само времену у коме се ова законска основа доноси, а то је ово наше тешко доба за овакве социјалне законе и социјалне мере, које изискују огромне трошкове и средстава да се постигне права сврха. Овакве мере нису фактично подесне за ова наша данашња времена и можемо само да жалимо што се налазимо у тако тешким економским и финансијским приликама, да се све ове лепе, корисне и узвишене мере које ова законска основа предвиђа, неће моћи на жалост за дуго време да приведу у дело, доклегод не изиђемо из ове наше невоље, ове тако зване кризе. Али као што је познато, закони се не праве за моменат, за пар месеци, него за дуги низ година. Ми ћемо ипак једанпут доћи у тако срећно стање да ћемо моћи у целости остварити тенденције и основе овога закона; нарочито у погледу подизања оних домова, тих посебних завода, у које ће се смештати све особе које сам напоменуо које су тим болестима оптерећене или су у приликама и односима да се одаду оном несрећном и неморалном позиву. Све такве индивидуе биће спасене у таквим заводима, који су предвиђени овом законском осномом и које ћемо у догледно време моћи и остварити.

Из свих ових разлога, и медицинско-хигијенских, и социјалних и етичких ја ову основу најодушевљеније и најсрдачније поздрављам и молим вас, господо сенатори, да изволите гласати за њу. (Буран аплауз).

Потпретседник др. Мирослав Плој: Реч има г. сенатор др. Шиловић.

Др. Јосип Шиловић: Господо сенатори, како видите већ по моме гласу ја ћу бити врло кратак. После два одлична лекара, свакако потребно је, да о овој законској основи чујете једног правника и социолога. Господо сенатори, већ је хиљаду и девет стотина година како је Христос Спаситељ наш прогласио целома свету вјечну истину о једнакости свих људи, без обзира на пол. Данас је хиљаду и девет стотина година после ове велике науке Христове, али још нису сви људи једнаки, још нису једнаки мушкарци и жене и још има хиљаде жена у самој нашој Југославији које су робинје, које немају слободе и које се продају као бело робље из Југославије на Солун, из Солуна на Цариград, у Јужну Америку, у источне крајеве, управо баш као неко бело робље, — и ми све то гледамо као једну природну ствар. Непојмљива је ствар, господо, да се то дешава данас, после француске револуције, која је прогласила три основне истине, три основна принципа „либерте, егалите, фратерните“. Код тих сирота које се продају као бело робље, нема ни либерте, нема ни егалите, а најмање фратерните.

Интересантно је да се питањем проституције свет није бавио све до конца 15 века. У задњим деценијама 15 века сифилис је из Америке донет у Европу, те концем 15 века проституција постаје у право највећа несрећа људскога рода, јер га сифилис погађа у сржи и уништава. Занимљиво је, господо сенатори, али и природно, да су Енглези то први увидели. Већ 1867 год. почело се тражити у Енглеској не само докинуће јавних кућа, него и докинуће самог концесioniрања и зато је Јозефина Битлер стекла за сва времена бесмртност, јер је

прва потстакла решење овога питања. У Енглеској већ од 1886 године нити има јавних кућа нити има концесioniрања ових несрећница.

Коначно се почело бавити овом ствари и Друштво народа и ја вас, господо, молим — оне које ово питање интересује, — да прочитају извештај комисије Друштва народа која је прошла сву Европу, Африку, Азију и Америку, па ће видети како је она нашла грозне резултате у питању јавних кућа, у питању проституције и реглементације. Буенос Аирес имаде хиљаде европских жена и девојака. И то непрестано долази, и ово сирото робље непрестано се отпрема од места до места, од града до града, док коначно не погине, заражено сифилисом или у болници, или гдегод код тарабе. А не заборавите, драга моја господо сенатори, да то није само сиротиња, да ту имаде маса девојака из т. зв. бољих кућа, јер их сводиље и сводиоци завађају, говорећи им: „Наћи ћу ти ванредно добро место! Наћи ћу ти изврстан положај!“

Не треба него да вас сетим на онај ужасан случај у Панчеву, где је онај назови руски кнез обећао девојци, јер су му бољшевици убили његове две кћери, да ће њу и њену пријатељицу из Београда одвести у Париз и тамо да ће их избразити. И отишле су с њиме у Париз, да иду у школу. Он их је одвео из Панчева, Београда преко Беођелије у Солун, а у Солуну их је одвео у јавну кућу.

Ево, господо, шта чека децу нашу уз овакве прилике!

Како народ наш изврсно и исправно схваћа, шта то значи концесioniрање, нека вам докаже овај случај:

Кад сам ја у Лепоглавској казниони питао једног младог тата од наваде, који је био пет, шест пута у казниони: „Синко, зашто забога не престанеш да крадеш? Видиш да долазиш с нова у затвор!“ — Он ми је рекао: „Господине професоре, то ми је занат! Тај занат је скопчан са погибелима да дођем у затвор; али такав ми је занат! Дај, нека нам држава даде концесију, да ми који смо стручњаци у крађи, слободно крадемо, па онда ћемо ми већ отерати оне, који се у то не разумеју!“ (Буран смех у дворани). Ја сам му казао: „Синко, како можеш тражити од државе, да теби она даде концесију за злочине?“ А он ми је одговорно: »А зар је мањи злочин проституција? (У дворани одобравање и узвици: Одлично!) Па кад држава даде исправу девојци за проституцију, може и мени да да исправу да крадем, јер ја држим, да је ово мање зло, него проституција.« (Одобравање у дворани).

Ја држим, господо, да није боље моћи карактерисати ову чињеницу, него ли ју је окарактерисао овај наш тат од наваде. И зато посве је природно, да ја са радошћу поздрављам ову законску основу и захваљујем г. Министру социјалне политике, што нам је ту законску основу овако и технички а и стварно исправну донео, јер сам чврсто уверен, да ће она донети драгоцен плод: Здравље нашем народу. Јер код нас се не ради, господо, о целом народу, ни о 5%, јер код нас је аболуција у селу проведена од искоца. То се ради о пар градова и градића, а не ради се о народу. Овим ћемо оздравити нашу младост у гра-

довима и градињима и бићемо јак и здрав народ.

Још нешто, господо: На овај начин ће Југо-славија прва на Балкану укинута и јавне куће и проституцију и тако и на овом пољу показати да корачамо на здравом и добром путу ка напретку (Пљескање). Ја поново препоручујем овај законски предлог и изјављујем да ћу гласати „за“ (Пљескање).

Потпретседник др. Мирослав Плој: Пошто више нема пријављених говорника, завршен је претрес у начелу. Прелазимо на гласање у начелу. Господа сенатори који прихватају овај законски предлог, гласаће »за«, а који су против, гласаће »против«. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар др. Бура Котур прозива г. г. сенаторе који су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
 Алкалај др. Исак — отсутан
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Арнаутовић Шериф — за
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — за
 Видаковић Љубомир — за
 Виловић Осман — отсутан
 Врбанић др. Милан — отсутан
 Вујић Павле — за
 Гаевић др. Богдан — за
 Гај Људевит — за
 Глушац др. Васо — за
 Гмајнер др. Иван — отсутан
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — отсутан
 Добринић Петар — за
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — отсутан
 Ђорђевић Драгослав — за
 Живановић Јеремија — за
 Зец др. Петар — за
 Иванишевић дон Фран — за
 Ивановић Драгољуб — за
 Ивковић др. Момчило — за
 Илићановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — за
 Јовановић Ж. Милоје — отсутан
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Котур др. Бура — за
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић-Сакцински Фран — отсутан
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — отсутан
 Марјановић Милан — за
 Махмутбеговић Сефедин — за
 Мићић др. Мића — за
 Михаљчић Стеван — за
 Муфтић Салем — за
 Нешковић Јован — за
 Новак др. Фран — за
 Обрадовић Паја — отсутан
 Павелић др. Анте — отсутан

Петровић Добросав — отсутан
 Поповић Дака — отсутан
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — за
 Равнихар др. Владимир — за
 Радојановић Крста — отсутан
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — за
 Рожић др. Валентин — за
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Социца Мујо — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — отсутан
 Сулејмановић др. Цафер — за
 Теслић Петар — за
 Тимотијевић Коста — за
 Томашић др. Љубомир — отсутан
 Томић Светозар — отсутан
 Тринајстић др. Динко — отсутан
 Убавић Павле — за
 Улмански др. Саво — отсутан
 Франгеш др. Отон — за
 Хаџи-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаџи-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Цаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан

После гласања

Потпретседник др. Мирослав Плој: Изволите господо сенатори, чути резултат гласања. Гласало је у свему 52 госпoде сенатора и сви су гласали »за«. Тиме је у начелу примљен предлог Закона о сузбијању полних болести.

Прелазимо сада на претрес у појединостима. Гласаће се седењем и устајањем. Молим г. известиоца да изволи читати редом параграфе.

Известилац др. Петар Зец чита наслов и § 1 (Види састанак VII).

Потпретседник др. Мирослав Плој: Прима ли Сенат § 1? (Прима). Објављујем да је § 1 примљен.

За овим је Сенат, гласајући седењем и устајањем о сваком поједином параграфу предлога Закона о сузбијању полних болести, у смислу одредбе чл. 55 Закона о пословном реду у Сенату, примио без дискусије једногласно све параграфе овога законског предлога, и то од параграфа 1 до закључно § 7.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Молим г. известиоца да прочита § 8.

Известилац др. Петар Зец чита § 8.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Код овог параграфа 8 јавно се за реч г. сенатор др. Ивковић.

Др. Момчило Ивковић: Госпoда сенатори, пре него што бих прешао да излажем своје гледиште, ја сматрам за своју дужност да одмах изјавим, да сам ја као члан овога одбора потписао, као

што видите, овај законски пројект и гласао у начелу за њега.

Ја и овде сматрам за своју дужност да изјавим, да основна идеја и тенденција овога законског предлога, као и његова сврха несумњиво чини част господину Министру и ја му искрено благодарим, и њему и његовим сарадницима, на напорима и на труду приликом састављања и доношења овога законског пројекта.

Али, господо, има нешто у одредбама, управо у оним мерама, које овај закон предвиђа а нарочито у начинима, на које он мисли да се та велика и лепа идеја спроведе, има — велим — неких ствари, које ја сматрам за дужност, да се на њих осврнем и да Вам, господо, изнесем своје гледиште и учиним своје примедбе.

Још једном, поздрављајући искрено основну тенденцију, основну идеју овога закона, ја морам да чиним извесне примедбе баш код овога члана 8, а и код члана 9, који одмах иза њега долази, и допустите ми, господо сенатори, да не бих два пута излазио на говорницу, да у исто време пропратим оба члана.

Господо, у својој основи, изгледа ми, да је овако састављен пројекат имао пред очима само заразу, само болест. Јер мере, које су овде предвиђене, изгледа ми, да циљају на саму болест више, него на оно, што се овим Законом хтело; а то је: ефикасна борба и сузбијање појаве заразе у маси народној. Јер кад се има пред очима појединац онда лекар и дотично стручно лице, има пред собом само индивидуу и болест; али лекар социјолог, кад говори о једној заразној болести, мора да има пред очима три подједно важна момента. Допустите ми овде да учиним једно мало поређење. Пре рата, ја сам се годинама бавио питањем о туберкулози не као приватан лекар и стручњак за лечење туберкулозе, но као санитетски лекар, као социјални лекар. Радио сам и писао о томе прво код нас, у предратној Србији, а затим у Бугарској и најзад код свих Словена. Своје реферате о мојим опажањима изнео сам на конгресима у Софији и Београду. Том приликом изнео сам и статистичке податке. Посматрајући туберкулозу у маси по њеним последицама у смислу дегенерације будућих поколења — исто тако опасну као и сифилис — дошао сам до уверења, да су у погледу сузбијања туберкулозе неопходно важна три момента, а то су: хигијенски услови, у којима дотични народ живи, затим социјални услови, под којима тај народ живи и најзад инфекција. И проучавајући то питање, ја сам имао смелости да на једном конгресу изађем са једном мишљу, веома смелом у оно доба (иако је она вероватно и пре мене имала поборника), а која је данас готово ушла у науку и примљена је. Ја сам тада рекао, да лек, серум против туберкулозе, у погледу сузбијања туберкулозе у маси неће дати велике резултате, јер тим серумом ми ћемо успети да спасемо један део људства, не много више, него што се данас то чини у болницама и санаторијумима, али туберкулозу у маси нећемо сузбити, јер нити можемо нити имамо могућности, да напоредо са оном инјекцијом серума, која ће уништити бакцил туберкулозе, истовремено убризгамо човеку једну ренту од 5—6.000.— динара (што је онда била велика су-

ма), јер туберкулоза је ан мас болест сиротиње, те тако нећемо онемогућити, да се човек поново врати у своју удерицу натраг и поново ступи на онај тешки рад, који га је и довео до туберкулозе. То исто мишљење имам пред очима и данас, кад је реч о сузбијању сифилиса, нарочито о сифилису у маси, само са том разликом, што се овде не ради у првом реду о социјално-хигијенском моменту, него на прво место долази морални па онда социјално-хигијенски моменат и инфекција, како се само по себи разуме.

Према томе, господо, један закон, који има задатак, да у маси сузбије то зло, мора, по моме дубоком уверењу, да обухвати сва ова три момента својом садржином и својим одредбама. Јер, господо, опростите ми, али ја не верујем да ћемо тиме, што ћемо затворити јавне куће — и ја сам против робља и црног и белог — и што ћемо забранити јавну проституцију да ћемо ми тиме решити ово крупно и тешко питање. Напротив, ја имам господо у души један страх, једну огромну бојазан да уништавањем јавне проституције, која је под контролом, не развијемо још у већој мери тајну проституцију, коју не можемо лако контролисати. Ја не видим никакву меру, предвиђену у овом пројекту, не видим одговор на ово питање, које се само по себи човеку намеће на размишљање. Ми не допуштамо јавну проституцију, али ништа не говоримо о томе шта ће омладина од 18 година када отприлике она код нас полно потпуно сазрева, да ради са својим природним нагоном до 25—26 година, кад се, од прилике, код нас жене. (Др. Јосип Шиловић: Нека буду невини докле се не ожене!) Господине Шиловићу, ви сте мало час врло лепо говорили (Др. Јосип Шиловић: Кад може бити женско невино, зашто не може бити и мушко?! Она је још осетљивија. Не може се од ње то тражити а од њих не тражити!) Сасвим сам за то. Ви сте, г. Шиловићу, отиш поменули Исуса Христа и казали сте да је прошло 19 векова и преко 1900 година, како нам је Спаситељ проповедао једнакост, љубав и равенство итд., али господо, ја не знам колико је хиљада и милиона година пре Христа постојао Адам, а ви, господо, надам се, знате који је Адам. То је Адам, који је рај небесни жртвовао рају земаљскоме, јер је подлегао природном нагону. Јесте, господо, ово питање без одговора је први камен спотицања, на који ја наилазим.

Молим вас, г. Министре, ја не мислим да рушим и обарам овај иначе користан закон; ја само желим овим гледиштем да скренем пажњу, не били смо могли како год и та питања тако неопходна и важна при решењу овога крупног социјалног проблема, на неки начин разрадити унесите то било у закон било да то правилником обезбедимо. Јер све оно што је против природе, не може постојати (Министар социјалне политике: Најприродније је купити себи жену, јер закон природе диктира нешто друго). Господине Министре, овде није ствар до куповине и продаје. Ми знамо, најалост, и сваки дан читамо да срце и природа терају у смрт омладину (Шиловић: Природно је да иду у смрт, али да купују жене — то је неприродно!) Ја сам рекао гласно и јасно пред свима вама да сам и ја један од поборника, да не буде ни црног ни белог робља, али тражим про-

тив-тезу, јер се бојим, да тај неморал и разврат гоњен природним нагоном, не оде са улице у куће и онда, господо, ви нећете постићи оно, што г. Министар, а и сви ми од срца желимо, јер је тајна проституција много опаснија него јавна.

Допустите ми још једну мисао као лекару да изнесем. Сви ми, који смо лекари, знамо, да од момента заразе до појаве сифилиса прође три до шест недеља. Закон предвиђа: ко зарази другога биће кажњен. А шта да кажемо кад је зараза дошла без знања, кад нека особа која је заражена за три, четири, пет и шест недеља зарази остале, а не зна ни сама да је заражена.

Дакле још једно питање, на које нема одговора. Ја имам, господо, и других ствари, које се намећу, кад је реч о свему овоме, али нећу да улазим у то; ја сам хтео да изнесем само кратко главне мисли, јер не бих желео да изиђемо са половином решења овога важног питања.

Господо, има још једна такође врло лепа мисао и одредба у овом законском пројекту, а то је § 9. То је обезбеђење породице, да они који ступају у брак уђу чисти и здрави, да би њихови потомци били здрави. Ја ћу да молим Господина Министра социјалне политике и народног здравља да даде себи труда кад прави правилник, да унесе одредбе, које ће омогућити потпуно решавање и примену овога § 9, јер како је то овде генерално предвиђено, ја се бојим да се неће моћи постићи циљ.

Ми, који смо лекари, ми знамо шта то значи тачна дијагноза; ми знамо, да и Васерманова метода и друге рекције нису поуздане. Господо, да се постави данас једна савесна научна и сигурна дијагноза сифилиса није лака ствар. Па како ће, господо, онај срески лекар, који у своме срезу треба да изда за годину дана четири, пет до шест стотина уверења за венчање, питам вас, како ће он са средствима, са којима данас срески лекари располажу, а оптерећен и другом службом — како ће он моћи да потпуно и савесно издаје та уверења за венчање. Зато молим, да се на овај § 9 приликом доношења Правилника обрати највећа пажња у свима детаљима, да се лекару омогући, да своју дужност потпуно до краја изврши, јер ако ми оставимо ствар овако, генерално, без тачно одређених прописа, и ако ми то оставимо без пружања свих потребних средстава, да се дође до тачне дијагнозе, онда цела одредба са свима драконским мерама, које произилазе из Кривичног закона, даће негативан резултат: људи некриви и недужни ће испацтати, а тенденција сузбијања заразних болести, да само здрави људи могу ући у брак, неће бити удовољена.

Ја рекох и спасох душу своју.

То су мисли, које сам сматрао за дужност да изнесем пред вас и да изјавим да, иако сам гласао у начелу за ову законску основу, ја у појединостама због изнесених гледишта — молим да ми то одобрите — нећу моћи гласати.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Реч има сенатор г. др. Шиловић.

Др. Јосип Шиловић: Господо сенатори, мени је част упозорити г. предговорника и колегу да је огромна разлика између сифилиса и туберкулозе, јер туберкулоза је тешка физичка, али није морална болест, док је сифилис већа морална него ли физичка болест; и зато ове две болести не можемо да

упоредимо с обзиром на њихову тежину. То је једно, а друго: Ја бих радо упозорио г. колегу предговорника на то да ни јавне куће ни концесије не могу да спрече тајну проституцију. На основу податка статистичких Париз има 90% тајне проституције а само 10% их је концесионираних. Не можете да побијате тајну проституцију док једнима издајете обртницу а друге терате. Ми не можемо до побијамо успешно тајну проституцију доклегод не уведемо аболицију.

Зато је овај закон преко потребан и ја га препоручујем. (Гласови: Живео!).

Потпретседник др. Мирослав Плој: Реч има сенатор г. Јалжабетић.

Томо Јалжабетић: Резимирајући све уједно, ја ћу казати пар речи. У мојој младости није се сијала пшеница само зато јер се људи нису знали одбранити од снети. Међутим дошла је модра галица, снет се је умањила, али се није искоренила. То је слика и прилика овој нашој расправи. Расправа ће, без сумње, донети много користи, а да ли ће се зло искоренити, то ћемо тек да видимо. Тиме сам свршио. (Весели узвици: Живео!).

Потпретседник др. Мирослав Плој: Стављам на гласање § 8. Прима ли Сенат § 8. (Прима). Објављујем да је § 8 примљен. Молим г. известиоца да прочита § 9.

Извештач др. Петар Зец чита § 9.

За овим је Сенат, гласајући селењем и устајањем о сваком поједином параграфу предлога Закона о сузбијању полних болести, у смислу одредбе чл. 55 Закона о пословном реду у Сенату, примио без дискусије већином гласова све параграфе овог законског предлога, и то од § 9 до закључно § 20. по одборском предлогу и извештају.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Пошто је Сенат примио у појединостама овај законски предлог, то прелазимо на поименично гласање у целини. Молим г. секретара да изврши прозивку.

Секретар др. Бура Котур прозива г. г. сенаторе да гласају и они су гласали овако:

Алибеговић Асим — отсутан
 Алкалај др. Исак — отсутан
 Алтипармаковић Јован — отсутан
 Арнаутовић Шериф — за
 Бањанин Јово — за
 Богојевић Васа — отсутан
 Видаковић Антун — за
 Видаковић Љубомир — за
 Виловић Осман — отсутан
 Врбанић др. Милан — отсутан
 Вујић Павле — отсутан
 Гавриловић др. Богдан — за
 Гај Људевит — за
 Глушац др. Васо — за
 Гмајнер др. Иван — отсутан
 Грасл др. Георг — за
 Грегорин др. Густав — за
 Десница др. Урош — отсутан
 Дабринић Петар — за
 Драговић Милутин — отсутан
 Ђирлић Петар — отсутан
 Ђорђевић Драгослав — за
 Живановић Јеремија — за
 Зец др. Петар — за

Иванишевић дон Фран — за
 Ивзновић Драгољуб — за
 Ивковић Др. Момчило — против
 Илиџановић Димитрије — за
 Јалжабетић Томо — за
 Јанковић Стјепан — отсутан
 Јовзновић Ж. Милоје — отсутан
 Карамехмедовић др. Хамдија — за
 Ковачевић Томо — отсутан
 Костић Петар — отсутан
 Котур др. Ђура — за
 Круљ др. Урош — за
 Кукуљевић-Сакцински Фран — отсутан
 Љубибратић др. Саво — за
 Мажуранић др. Желимир — отсутан
 Мајстровић др. Иван — отсутан
 Марјановић Милан — за
 Махмутбеговић Сефедин — за
 Мићић др. Мића — за
 Михалцић Стеван — за
 Муфтић Салем — отсутан
 Нешковић Јован — за
 Новак др. Фран — за
 Обрадовић Паја — отсутан
 Павлић др. Анте — отсутан
 Петровић Добросав — отсутан
 Поповић Лака — отсутан
 Поповић Матија — за
 Поповић Милан — за
 Равнихар др. Владимир — за
 Радовановић Крста — отсутан
 Радуловић Марко — отсутан
 Рајар др. Јанко — за
 Рожич др. Валентин — за
 Самуровић Јанко — за
 Симоновић Милан — отсутан
 Смиљанић Крста — за
 Сочица Мујо — за
 Станковић Јован — за
 Станковић др. Раденко — отсутан
 Сулејмановић др. Цафер — за
 Теслић Петар — за
 Тимотијевић Коста — за
 Томашић др. Љубомир — за
 Томић Светозар — за
 Тринајстић др. Динко — отсутан
 Убавић Павле — за
 Улмански др. Саво — за
 Франгеш др. Отон — за
 Хаци-Бошковић Трајко — отсутан
 Хаци-Ристић Спира — за
 Хрибар Иван — за
 Цветковић Јордан — за
 Церовић Гаврило — за
 Џаковић Милован — за
 Шверљуга др. Станко — отсутан
 Шиловић др. Јосип — за
 Шола Атанасије — за
 Шуперина др. Бењамин — отсутан
 После гласања

Потпретседник др. Мирослав Плој: Изволите чути, господо, резултат гласања. Гласало је свега 52 сенатора, од којих су 51 гласали за, а 1 против. На тај начин је овај законски предлог коначно у целини примљен.

Сад прелазимо на 5 тачку дневног реда: Претрес извештаја Имуниетског одбора од 10 фебруа-

ра 1934 године о захтевима г. Министра правде за издавање суду сенатора г. г. Милутина Драговића и другова. Изволите чути г. известиоца.

Извештач др. Владимир Равнихар: Господо сенатори, част ми је да вам прочитам овај извештај Имуниетског одбора:

СЕНАТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ
 ИМУНИТЕТСКИ ОДБОР
 10 фебруара 1934 године
 Београд.

СЕНАТУ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Имуниетски одбор примио је преко Претседништва Сената захтеве Господина Министра правде за одобрење продужења кривичног поступка противу г. г. сенатора и то:

1) Милутина Драговића (три предмета) Бр. 38819, 38820 и 50209, због дела из чл. 52 и 54 у в. чл. 60 Закона о штампи, по тужби Војислава В. Ђорђевића и Главног савеза српских земљорадничких задруга.

2) Шерифа Аунатуовића (три предмета) Бр. 83554, 85509 и 96588, због дела из чл. 52 и 54 у в. чл. 60 Закона о штампи, по тужби Мухамеда Семица, чл. Улема-Меџлиса у Сарајеву.

3) Др. Милана Врбанића, Бр. 56683, због дела из § 218 К. з.

4) Др. Ђуре Котура, Бр. 97369, због дела из § 301 од II К. з., по тужби Наума Савића, економа из Земуна.

5) Гаврила Церовића, Бр. 53316, због дела из § 301, по тужби Српске банке Д. Д. у Загребу.

На III својој седници, одржаној на дан 10 фебруара 1934 године, Имуниетски одбор је расмотрио поменуте предмете и цео оптужни материјал, па му је част, на основу чл. 75 Устава и § 110 Закона о пословном реду у Сенату, предложити Сенату следеће:

Да се по свима предметима г. г. Милутина Драговића, Шерифа Арнаутовића, др. Милана Врбанића, др. Ђуре Котура и Гаврила Церовића, — не одобри продужење кривичног поступка, јер Одбор према природи инкриминисаних дела не налази да би то било оправдано.

Имуниетском одбору је част доставити Сенату овај извештај с молбом да га изволи својом резолуцијом одобрити.

За известиоце по овим предметима Одбор је одредио г. г. др. Владимира Равнихара, др. Васу Глушца, др. Франа Новака, Гаврила Церовића и др. Јосипа Шиловића.

Сва акта се враћају.

10 фебруара 1934 године
 Београд.

Претседник
 Имуниетског одбора,
 Шиловић, с. р.

Ч л а н о в и:

Др. Фран Новак, с. р.

Др. Равнихар, с. р.

Др. Васо Глушца, с. р.

Др. Петар Зеца, с. р.

Гаврило Церовић, с. р.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Молим г.

Равнихара да као известилац реферише о првом случају у погледу изручења суду сенатора г. Милутина Драговића.

Известилац др. Владимир Равнихар чита:

„ОКРУЖНОМ СУДУ ЗА ГРАД БЕОГРАД,

БЕОГРАД.

Главни савез српских земљорадничких задруга тужи Милутина П. Драговића, народног посланика, за кривична дела клевете из чл. 54 у вези чл. 60 Закона о штампи и за кривично дело увреде из чл. 54 Закона о штампи.

У београдском листу „Правда“ од 8 априла 1933 год. број 10207 на другој страни на трећем, четвртном и петом ступцу г. Милутин П. Драговић, народни посланик, отштампао је чланак под насловом „Напади на Задружни савез“. — У том чланку, између осталог, изнео је о Главном савезу српских земљорадничких задруга следеће:

1 — »Изгледа ми да чланкописац не зна или му не иде у рачун да зна за срамну и незадругарску радњу Управе тога Савеза српских земљорадничких задруга у погледу вршења посредништва и извоза знатних контингената стоке својих задругара и незадругара.«

2 — »У погледу трговине са житом, шљивама и осталим задругарским производима, да су поједине задруге као и задругари и незадругари опљачкани приликом обрачуна до голе душе, а у корист неког тајног фонда Управе Главног савеза српских земљорадничких задруга.«

3 — »За жалостан догађај који се одиграо на заједничкој вечери у хотелу »Лондону« увече истога дана кад је одржана скупштина Главног савеза српских земљорадничких задруга, кад је велики број задругара у друштву са »познатим пријатељем државног јединства и данашњег режима« урликао и клицао Милошу Тупањанину.«

4 — »Неколико људи из Управе Главног савеза српских земљорадничких задруга на једној страни дају изјаве лојалности према држави, док на другој страни потајно, смишљено и опрезно раде, прикупљају и врше организације за спровођење и остварење својих болесних политичких програма и амбиција.«

5 — »Сваки човек који истински жели да задругарство послужи ономе ради чега се основало, који жели добра сељачком сталежу и његовом дому, мора отворено, јуначки и куражно да устане и да то злочиначко гнездо, сачињено од неколико људи у Управи Главног савеза српских земљорадничких задруга растури, ради самог интереса задругарства, и ради нашег државног јединства.«

Напред цитираним изразима под 1), 2), 3) и 4) г. Милутин П. Драговић нанео је Главном савезу српских земљорадничких задруга пет кривичних дела клевете, као и једно кривично дело увреде по Закону о штампи.«

Пре свега дужност ми је да нагласим да је сенатор г. Милутин Драговић желео да се преда суду по овом предлогу, јер да је у положају да поднесе доказ истине за све изнесене чињенице.

Имунитетски одбор ипак није удовољио ни тој жељи ни захтеву Министарства правде, да се г. Милутин Драговић изда суду, а то из следећег разлога:

Како се види из самога чланка као и из саме тужбе, инкриминисане чињенице не односе се на сам Главни савез српских земљорадничких задруга, него на управу, а нарочито на поједине чланове и функционере овога Савеза. Имунитетски одбор нашао је да Главни савез као такав није био легитиман да подноси тужбу, него би била легитимирана за подношење тужбе било Управа било поједини чланови управе, којих се тиче, па је већ с тога разлога, не уважавајући и друге разлоге, решио да се Министарство правде одрече овлашћења да се надлежни поступак против г. Милутина Драговића продужи.

Молим високи Сенат да изволи примити овај закључак Имунитетског одбора.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Да ли ко жели реч? Пошто нико не жели да говори о овоме, ја питам господу сенаторе да ли примају овај предлог, да се не продужи кривични поступак против сенатора г. Милутина Драговића? (Прима се).

Молим г. известиоца да реферише по другом предмету који се односи на сенатора г. Милутина Драговића.

Известилац др. Владимир Равнихар: Поради истога чланка у »Правди« од 8 априла 1933 године поднео је тужбу г. Војислав Ђорђевић, управник Главног савеза српских земљорадничких задруга, против г. сенатора Милутина Драговића и против уредника листа »Правде« г. Дамјана Сокића за кривична дела увреде односно клевете из члана 54 у вези члана 60 Закона о штампи, а то с обзиром на следеће у чланку изнесене чињенице и изразе.

Овде се сад у тужби наводе слични изрази онима које сам већ цитирао.

Иза ове тобожње клевете важи што сам изнео у првome случају: да је сенатор г. Драговић изразио жељу да се преда суду, јер да може поднети доказ истине. А ту треба, господе, да заузмемо једно принципијелно становиште.

Инкриминисани члан г. Драговић потписао је својом адресом у својству као сенатор. Тиме је дао изразе да је свестан своје одговорности и да преузима сву одговорност за чињенице изнесене у дотичном чланку.

Сенатор или посланик не само да има право него и дужност да заузима свој став према стварима, којима су тангирани јавни интереси. Ако он критикује рад функционера једне установе, која се истиче у јавности, а особито институције онолике важности и вредности као што је Савез српских земљорадничких задруга, онда се не може тврдити да писац има намеру да увреди или оклевета било институцију било поједине функционере. А где нема намере, тамо нема увреде ни клевете. Сенатор г. Драговић рад појединих чланова управе Савеза подвргнуо је критици, дапаче оштрој критици, а то у својству функције сенатора, како је својим потписом изричито хтео да нагласи. Оваква у одбрани јавних интереса изречена критика са стране чланова Народног претставништва мора да има заштиту имунитета, јер би иначе ти јавни интереси сами у највећем броју случајева остали незаштићени.

Уважавајући ово становиште, Имунитетски одбор био је мишљења да сенатор г. Драговић у инкриминисаном чланку није имао намеру да нанесе тужиоцу какву увреду или клевету, него да наступа као бранилац јавних интереса, па је Имунитетски одбор решио да се Министарству правде одрече

овлашћење да се надлежни поступак продужи против сенатора г. Милутина Драговића. Стога молим високи Сенат да изволи одобрити ово решење Имуниетског одбора.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Жели ли ко реч? (Нико). Пошто нико не жели говорити, стављам питање: да ли Сенат прима извештај Имуниетског одбора? (Прима). Извештај по овоме случају је примљен.

Молим г. известноца да изволи образложити трећи случај по предмету сенатора г. Милутина Драговића.

Известилац др. Владимир Равнихар: Трећи случај тиче се тужбе г. Воје Ђорђевића, управника Главног савеза српских земљорадничких задруга, против сенатора г. Милутина Драговића и против уредника »Правде« г. Дамјана Сокића ради једног чланка у »Правди« од 6 априла 1933, а у којем писац међу другим вели: »Како је мени познато, г. Ђорђевић се крије и неће да иде на суд. Знам сигурно то, да Управа вароши Београда не може да му саопшти позив пожаревачког Првостепеног суда, јер не може да му пронађе место становања.«

У цитираним изразима тужилац види кривично дело клевете из чл. 54 у вези са чл. 60 Закона о штампи.

Поред онога што сам изнео у првим случајевима, Имуниетски одбор у том последњем случају нашао је и то, да се у инкриминисаном предбацивању не може видети ни објективног учина кривичног дела клевете, а падаље и то, да је г. Драговић био изазван од самога тужиоца, како се то може разабрати из чланка, којег ми, господо, дозволите да укратко прочитам. (Гласови: Не треба). Само да кажем ово: »Чега се паметан стиди, тим се луд поноси«.

Из свих изнесених разлога Имуниетски одбор закључно је и о овом случају, да се Министарство правде одрече овлашћења да се продужи надлежни поступак против сенатора г. Милутина Драговића.

Молим Вас, господо, да изволите примити тај закључак Имуниетског одбора.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Жели ли ко реч? (Нико). Пошто нико не жели реч, стављам на гласање предлог Имуниетског одбора. Прима ли Сенат предлог Имуниетског одбора? (Прима). Предлог је примљен.

Са Вашим пристанком, господо, молим г. сенатора др. Новака да реферише о оној тачки извештаја Имуниетског одбора, који се односи на случај сенатора г. др. Милана Врбанића.

Dr. Fran Novak: Gospodje senatorji! Dovolite mi da vam dam obrazloženje k sklepu Imunitetnoga odbora, da se g. senator dr. Milan Vrbanić ne izroči sodišću zaradi kaznivega dejanja po § 218 Kazenskoga zakonika. Gre za subtilno, već ali manj samo za pravne kroge interesantno zadevo in zato vas prosim da malo potrpíte; če bi vas obrazloženje dolgočasilo in če vas ne bo zanimalo v polni meri, potem pripišite vzrok materiji, o kateri Vam imam poročati.

V registru sodnega stola kot trgovskega sodišča v Zagrebu je bila z dnem 9-XII-1926 registrirana tvrdka: Auš i drugovi, komanditno društvo Hofherr Schrantz Clayton Shuttleworth Zagreb. Tvrdka se ima baviti s proizvodanjem, kupovanjem in prodajanjem gospodarskih strojev in delov, pa tudi drugih vrst strojev in sestavnih delov. Kot osebno jamčujoči dru-

žabnik je bil upisan Auš Viktor, trgovec, Zagreb Jelačićev trg 23, kot komanditista pa Hrvatska sveobčja kreditna banka d. d. v Zagrebu z vlogo 500.000.— din. ter tvrdka Hofherr Schrantz Clayton Shuttleworth d. d. v Budimpešti z vlogo 200.000.— din. Dne 4-XI-1929 je bil Auš Viktor izbrisan iz trgovskega registra, a na njegovo mesto upisan kot osebno jamčujoči član Mondecar Viktor iz Zagreba. V trgovskem registru je vpisana tudi podružnica tvrdke v Novem Sadu. Dne 20-X-1930 je bila tvrdka v trgovskem registru v Zagrebu izbrisana, ker so jo lastniki opustili, dočim je bila podružnica v Novem Sadu izbrisana že 3-IX-1930.

Z vlogo Novi Sad 4. julija 1930 zaprosili so pri Ministarstvu trgovine in industrije v Beogradu: Hrvatska sveobčja kreditna banka d. d. v Zagrebu in drugovi za dovoljenje, da se osnuje akcijska družba: Jugoslovensko Hofherr Schrantz Clayton Shuttleworth d. d. Novi Sad, s sedežem v Novem Sadu in filijalami v raznih mestih, v svrhu proizvodjanja, nakupovanja in prodajanja zemljodelskih strojev, s prevzemom za prodajo renomiranih zemljodelskih strojev firme Hofherr Schrantz Clayton Shuttleworth d. d. v Budimpešti. Akcijski kapital je znašal 3.000.000.— Din. razdeljen v 3.000 komadov delnic v nominalni vrednosti po 1.000.— Din. Ministarstvo trgovine in industrije je z odlokom 26-VII-1926 br. 22117 prošnji ugodilo s tem, da se ima v pravila vnesti razne dostavke: kakor proizvodjanje in prodajanje poljedelskih strojev, dalje da mora biti pri vpisu cela glavnica plačana v gotovini, da mora biti 55% delniške glavnice v posesti državljanov Kraljevine Jugoslavije, da mora biti ena tretjina članov uprave in dve tretjini članov nadzorstvenega odbora državljanov Kraljevine Jugoslavije in t. d. Na podlagi tega dovoljenja vršila se je 18-VIII-1930 konstituirajoča Glavna skupščina v Novem Sadu, pri kateri je bilo zastopanih vseh 3000 komadov akcij, in sicer: Hrvatska sveobčja kreditna banka d. d. v Zagrebu z 1000 komadi, Bosanska trgovska in industrijska banka d. d. filijala v Novem Sadu z 1000 komadi, dr. Milan Vrbanić, generalni direktor v Zagrebu, zastopan po Rudolfu Spivaku, prokuristu Novi Sad z 200 komadi, dr. Mirko Kosić, univerzitetni profesor, Novi Sad, zastopan po dr. Robertu Pavloviću, Novi Sad z 10 komadi ter razni drugi delničarji z manjšim številom delnic, tako da je zastopanih v vsem 3.000 komadov delnic. Skupščina je sprejela pravila, kakoršna je zahtevalo Ministrstvo, predsednik je konstatiral, da je glasom potrdila Bosanske industrijske in trgovske banke d. d., filijale Novi Sad, vplačanih 10% delniške glavnice, tedaj znesek 300.000.— dinariev ter da imajo delničari ostalih 90% v celoti plačati takoj po skupščini, vsekakor pa predhodno protokolacijo. Kot člani uprave so bili izbrani: dr. Milan Vrbanić, dr. Artur Fellner in Josip Neumann, dr. Kosić Mirko, Laslo Aleksander in dr. Herzog Armin. Kot direktorji in prokuristi pa: Elek Evgen, Spivak Rudolf in Preis Marko iz Novega Sada.

Dne 18. avgusta 1930 je bila predložena Okrožnemu sodišću v Novem Sadu prošnja delniške družbe, zastopana po dr. Handlerju, odvetniku v Novem Sadu, za registracijo, v kateri se navaja, da je glasom overovljenega izvora iz društvenih trgovskih knjig delniška glavica plačana. Okrožno sodišće v Novem Sadu je z odlokom 18-VIII-1930 protokolacijo izvršilo.

Z ovadbo, došlo na državno tožilstvo Novi Sad 13-IX-1931 prijavil je Evgen Elek, prej direktor tvrdke: Jugoslovensko Hofherr Schrantz Clayton Shuttleworth d. d. (odslej kratko označeno Jugoslovensko

Hofherr Schrantz d.d.), da je bila tvrdka Auš i drug, komanditno društvo osnovana fiktivno kot samostojno društvo, ki je navodno prodajalo proti proviziji stroje Budimpeštanske firme Hofherr Schrantz, da pa je to društvo bilo v resnici last budimpeštanske tvrdke, ki je pod fiktivno firmo Auš i drug komanditno društvo prodajalo svoje lastne stroje. Davke je komanditno društvo plačevalo od provizijskih dobičkov namesto od prodajnega dobička, ki ga je imela budimpeštanska firma, da je bila s tem davčna uprava oškodovana, da posluje v istem smislu tudi novo ustanovljena delniška družba; da se je nova delniška družba osnovala osobito tudi radi tega, ker se davek za delniško družbo predpisuje za centralo in za filijalo samo v centrali, dočim se je preje pri komanditnem društvu predpisoval davek v centrali in filijali. V ovadbi prijavlja tudi druga dejstva, na podlagi katerih je bila davčna uprava prikrajšana na davkih. Ovadba navaja v zvezi s svojim dodatkom 15-IX-1931 kot glavnega krivca dr. Armina Herzoga. Državni tožilec je s svojim odlokom 15-XI-1931 predlagal preiskovalnemu sodniku, da uvede kazensko preiskavo proti dr. Arminu Herzogu in Aušu Viktorju radi kaznivega dejanja po §§ 214 in 334. Kaz. zak. Tekom daljne preiskave pa je odredil preiskovalni sodnik z naredbo od 12-III-1932 z oziroma na predlog državnega tožilca v Novem Sadu od 25-I-1932 kazensko preiskavo proti Aušu Viktorju, Mondecarju Avgustu, dr. Vrbaniću Milanu, Neumanu Josipu in Eleku Evgenu zbog zločina po § 218 Kaz. zakonika, storjenega s tem, da so:

1 — Auš Viktor, Mondecar Avgust in dr. Vrbanić Milan delovali v nameri povzročiti škodo državnemu erarju s prijavo v trgovski register Sodnega stola v Zagrebu koncem leta 1926 (Auš) in v jeseni 1929 (Mondecar, ki ga je odredil dr. Vrbanić za javnega člana mesto Auša), s katero prijavo so predstavljali, da so javni člani osnovane komanditne družbe Auš i drug, če prav so po odredbah notranjega sporazuma vedeli, da je osnovana firma isključna last firme Hofherr in Schrantz v Budimpešti in so s to prijavo neresničnega odnosa med navedenim firmama zavedli v zmotu državni erar, ki je osnovano firma, nepoznavajoč odredbe notranjega sporazuma, moral smatrati kot posebno samostalno podjetje, ki bi se imelo no vpisani prijavi baviti za posredniški to je provizijski dobiček s prodajo tujih poljedelskih strojev.

2 — Dr. Vrbanić, Mondecar in Neuman leta 1930 delovali lično s pristopom v osnivački odbor, prosili za koncesijo od Ministrstva trgovine in industrije in sodelovanjem na osnovni glavni skupščini 16-VIII-1930 v Novem Sadu po pooblaščenjih na ustvarjanju neobhodno potrebnih pogojev, da se v tamošnji trgovski register upiše neistinita činjenica v odnosu proti državnemu erarju, da je osnovana firma: Jugoslavensko Hofherr i Schrantz d. d. v Novem Sadu, ki bi se bavila tudi s prodajo tujih gospodarskih strojev, tedaj samostalno podjetje, čeprav so znali da je ta delniška družba isključna last filijale budimpeštanske firme, da se tedaj v trgovski register vpiše neistinita činjenica glede odnosa osnovane firme proti budimpeštanski firmi Hofherr i Schrantz, ki ogrožava pravico državnega erarja, da zahteva v zakonu določen procent fiktivno doseženega dobička pri poslovanju tega gospodarskega podjetja.

Oprostite, gospodje senatorji, da je razlaga malo daljša, je pač čisto pravna stvar.

Treba je, da se pred vsem bavimo za vsebino §

218 Kazenskega zak., ki se glasi: »Kdor povzroči, da se overovi v domačih ali v inozemskih javnih listinah, zapisnikih ali knjigah neresnična činjenica, ki se hoče dokazati s to overovitvijo, se kaznuje z robijo do 5 let ali s strogim zaporom. Z isto kaznijo se kaznuje tudi, kdor uporabi tako listino kot pravo, čeprav ve, da je činjenica, ki se overavlja z listino, neresnična.«

Delo iz § 218 Kazenskega zakonika ni imovinski delikt; temveč ima v mislih zgolj abstraktno ogroženje — v predmetnem slučaju davčne uprave na pravilnem predpisu davkov, ker so, kako meni državni tožilec, v trgovskem registru netačno ali neistinito navedene činjenice, ki so relevantnega značaja za pravni odnos med davčnim obvezancem in davčno upravo. S konkretnim ogrožanjem davčne uprave radi nepravilne fasije, utajbe dohodkov pa se bavi člen 142 Zakona o neposrednih davkov.

V predmetnem slučaju gre za to, da so okrivljeni z ustanovitvijo in registracijo samostojnega podjetja pod firmo Auš i drug, komanditno društvo, in kasneje Jugoslavenska Hofherr i Schrantz d. d. ustvarili možnost zavesti davčno oblast v zmotu, da je ustanovljeno samostojno podjetje, ki prodaja stroje proti proviziji, dočim naj bi bilo podjetje v istini le lastnina budimpeštanske tvrdke, ki prodaja potom tukajšnjega, navidezno samostojnega podjetja svoje lastne stroje; v tem slučaju bi se imel plačati davek od čistega direktnega prodajnega dobička, ki je seveda višji nego davek od provizijskega dobička. Ne gre morda kakor že navedeno, za imovinski delikt, kakoršen je označen v § 197 in naslednjih prejšnjega Kazenskega zakona, ki je bil v veljavi do leta 1930. O krivdi senaforja g. dr. Vrbanića za delo po § 218 Kaz. zak. more biti govora le tedaj, kadar so podani oziroma dokazam objektivni in subjektivni kriteriji. Kaj je objektivno dognano? Tvrdka Auš i drug komanditno društvo je bilo ustanovljeno in registrirano 9-XII-1926 v registru sodnega stola kot trgovskega sodišča v Zagrebu. Pri ustanovitvi in registraciji tega društva g. dr. Vrbanić ni sodeloval. V službo kot ravnatelj Hrvatske sveobče kreditne banke v Zagrebu je vstopil šele koncem leta 1928, tedaj več ko dve leti po ustanovitvi in registraciji navedenega komanditnega društva. Dotedanji osebno jamčujoči družabnik Auš Viktor je istopil iz komanditnega društva 4-XI-1929; isti dan je bil na mesto njega registriran Mondecar Viktor, in sicer na predlog Hrvatske sveobče kreditne banke d. d. v Zagrebu. Zadevni resor v Hrvatski sveobči kreditni banki v zvezi z imenovanjem Viktorja Mondecarja za člana tvrdke Auš i drugovi je vodil takratni direktor dr. Alfred Fellner. Osebno g. dr. Vrbanić ni imel nobenega posla, interesa ali ingerence v tem pogledu.

Z 20-X-1930 pa je bila tvrdka Auš i drug komanditno društvo iz trgovskega registra izbrisana.

Pri ustanovitvi in poslovanju komanditne družbe g. dr. Vrbanić tedaj v obče ni sodeloval. Samo dejstvo, da je bil on v novembru 1929 v službi Hrvatske sveobče kreditne banke, ko je bil Viktor Mondecar kot ravnatelj te banke predlagan in vpisan mesto dosedanjega Viktorja Auša kot osebno jamčujoči član tvrdke Auš i drugovi, ne more služiti za kak sum v pogledu § 218 Kaz. zak. — Svoje posle je komanditno društvo slej ko prej vršilo brez sodelovanja in brez udeležbe osebe g. dr. Vrbanića. Nobenega dokaza ni in se tedaj ne more tvrditi, da je g. dr. Vrbanić sploh v celoti ali v podrobnosti odgovoren za kakoršnokoli si bodi po-

slovanje te komanditne družbe.

Kar se tiče dne 19-VIII-1930 ustanovljene oziroma v registru trgovskega sodišča v Novem Sadu registrirane tvrdke Jugoslavensko Hofherr i Schrantz d. d. so objektivno dokazana tale dejstva:

G. dr. Vrbanić je zajedno z drugimi podpisal prošnjo na Ministrstvo trgovine in industrije v Beogradu za dovoljenje osnovanja delniške družbe. Ministrstvo je osnovanje te delniške družbe dovolilo. Dotične rešitve g. dr. Vrbanić ni prejel. Na ustanovni skupščini dne 16-VIII-1930 v Novem Sadu g. dr. Vrbanić ni bil osebno navzoč; dal se je za svojih dve sto delnic zastopati po drugi osebi. Na konstituirajoči skupščini 16-VIII-1930 je bil sicer izvoljen za člana uprave, kakor je bilo izvoljenih tudi ostalih osem članov uprave, med njimi dr. Kosić Mirko, univerzitetni profesor v Novem Sadu itd.

Predlog za registracijo je vložila ustanovljena delniška družba po svojem zastopniku dr. Handlerju, odvjetniku v Novem Sadu. Predloga ni potpisal g. dr. Vrbanić niti ni bilo predlogu prvotno priložena njegova overovljena potpisana izjava. Tudi rešitve o registraciji ni sprejel g. dr. Vrbanić.

G. dr. Vrbanić se ni udeleževal nobenih sej uprave delniške družbe, ki je določala in vodila posle. Ni nobenega dokaza za to, da je g. dr. Vrbanić imel na posle delniške družbe ingerenco ali da je pri teh poslih sodeloval. Ni tedaj nobenega dokaza in se tedaj ne more trditi, da je g. dr. Milan Vrbanić ob ustanovitvi društva in pri njegovih kasnejših poslih sodeloval v tej zavesti in s to namero, da naj bo Jugoslavensko Hofherr i Schrantz d. d. faktično last budimpeštanske delniške družbe samo navidezno samostojno Jugoslavensko podjetje, kakor tudi ni nobenega dokaza za to, da je g. dr. Vrbanić vedel in zavestno sodeloval pri tej fiktivno samostojni jugoslavenski delniški družbi v to svrhu da se pripravi davčna oblast v tako zмото.

Povsem ob strani pustimo pri tem vprašanje, dali so vobče podani objektivni kriteriji § 218 Kazenskoga zakonika, ravno tako pustimo ob strani činjenico, da v letu 1929, ko je bil za člana tvrdke Auš i drug komanditno društvo registriran Viktor Mondecar, še ni bil v veljavi današnji Kazenski zakon in s tem § 218 Kaz. zak., pri čemur dostavljam, da bi brškone takrat ne našli nobenega državnega tožilca v območju takrat veljavnega Kaz. zak., ki bi našel povod za kakoršno si koli bodi preganjanje, morda radi delikta po § 197 in naslednjih Kaz. zak. Povdariti pa moramo pri tem okolnost, da obstoji za davčno upravo prejš ko slej možnost, da se zasleduje in preganja v smislu člena 142 Zakona o neposrednih davkih krivce radi davčne utajbe, napačne fasije. Ako so podani kriteriji iz člena 142 Zakona o neposrednih davkih, mora vsak čas davčna oblast izvajati konsekvence po tem členu proti krivcem, pri čemur pripominjam, da g. dr. Vrbanić ni podal ali podpisal kake davčne fasije za predmetno delniško družbo.

Vsa ta vprašanja je kakor navedeno, Imunitetni odbor pustil ob strani, zanj je bilo važno zgolj to, ali so podani kaki dokazi za subjektivno krivdo g. dr. Milana Vrbanića ali ne. Ker takih dokazov in podlage v predloženem materijalu ni najti in tedaj tudi ni povoda za kako preganjanje g. dr. Milana Vrbanića, je Imunitetni odbor zaključil, da se odkloni zahteva za izdajanje g. dr. Milana Vrbanića sodišču radi delikta po § 218 Kazenskoga zakonika.

Kot izvestilcu Imunitetnega odbora čast mi je g. g. senatorjem predlagati, da osvojite in odobrite

predlog Imunitetnega odbora.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Да ли жели ко реч? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч, питам Сенат да ли прима овај одборски извештај? (Прима). Извештај је примљен.

Молим г. сенатора др. Глушца да нам реферирше о случају г. сенатора Шерифа Арнаутовића.

Известилац др. Васо Глушац: Господо сенатори, у ствари захтева Министра правде од 30 септембра 1933 године Бр. 83554, 85509 и 96588, да се сенатор Шериф Арнаутовић у смислу чл. 14 Закона о пословном реду у Сенату изда Окружном суду у Сарајеву због кривице почињене штампом према §§ 52, 54 и 60 Закона о штампи, част ми је поднети Сенату следећи извештај:

У „Југословенском листу“ од 7 маја 1933 Бр. 118 изашао је напис под насловом: „Из вакуфских редова замољени смо да ово објелоданимо“.

У том напису непознати писац наводи да Вакуф Дуго Хоће у Сарајеву има прихода годишње 170.000 динара и да је мугевелија тога Вакуфа Семиз Мехмед томе Вакуфу припадајуће куће, дућане и магазе издао у најам за три године по 55.000.— динара годишње своме брату Семизу Мухамеду, члану Улема Меџлиса у Сарајеву и да је овај те објекте касније издао у поднајам за своту од 96.720.— динара.

Касније, 18 маја 1933, у „Југословенској пошти“ Семиз Мехмед штампао је као свој одговор на горњи чланак „Југословенског листа“, у коме је побијао горе наведене чињенице, а брат Семиза Мехмеда Семиз Мухамед поднео је против непознатог писца и одговорног уредника „Југословенског листа“, тужбу Окружном суду 10 августа 1933 год.

Одговором Семиза Мехмеда у „Југословенској пошти“ од 8 маја 1933 године изазван је сенатор Шериф Арнаутовић, па је о тој ствари писао у „Југословенској пошти“ од 1 и 2 јуна 1933 године чланак под насловом „Дуго Хоца Вакуф и браћа Семизи“. У томе напису Арнаутовић је објективно према документима Вакуфа и Пореског уреда изнео шта је у ствари и у каквом су односу били браћа Семизи према споменутом Вакуфу.

Браћа Семизи желе ствар приказати друкчије и стога су се нашли увређени и по сваку цену хоће да окриве сенатора Шерифа Арнаутовића како би он дошао пред суд и одговарао по Закону о штампи. Међутим, кад се објективно проуче ови написи и тужбе браће Семиза, односно Мухамеда Семиза, види се да овде објективне кривице нема и да Шериф Арнаутовић није починио кажњиво дело по Закону о штампи.

Стога ми је част замолити Сенат да се по горе споменутом захтеву Министра правде, а на тражење Окружног суда у Сарајеву, сенатор Шериф Арнаутовић не изда суду.

Потпретседник др. Мирослав Плој: Жели ли ко од госпоре сенатора реч о овоме? (Нико се не јавља). Пошто нико не жели реч, то питам: прима ли Сенат овај извештај? (Прима). Објављујем да је овај извештај примљен.

Молим г. Церовића, сенатора, да нам реферирше о ствари г. др. Ђуре Котура.

Известилац Гаврило Церовић: Господо сенатори, вези поднесеног, данас, пленуму Сената извештаја Имунитетског одбора од 10 овог месеца, а у објашњењу случаја сенатора др. Ђуре Котура, чије се изручење суду тражи по тужби Наума Са-

вића ради дјела из § 301 К. з. ал. 2—4 — част ми је, као одређеном известивоцу, поднијети пленуму Сената сљедећи реферат:

Наум Савић, економ, иначе градски заступник у Земуну, пријавио је Судбеном столу у Митровици пријавом од 11. XI. 1930 год. под К. з. п. 2700 др. Ђуру Котура, адвоката, тадашњег градског заступника, а сада сенатора. У пријави наводи да је на сједници градског заступства у Земуну, одржаној 27. X. 1930 у дискусији градских заступника др. Ђура Котур изрекао ове ријечи:

»Изгледа да кроз ово заступство веје још дух заступства из 1914 године«, алудирајући тиме, како се у пријави тврди, да има градских заступника који још увјек са неповерењем гледају на Београд.

На ту алузију реагирани су поједини заступници са... »охо«, на што је др. Котур рекао: »Мене су 1914 године као градског чиновника денунцирали поједини грађани, па и градски заступници, од којих и данас има их у заступству, аустројској власти«. На захтјев градског заступника др. Л. Брандајса, да др. Котур буде јаснији и каже који су то, јер је и он тј. др. Брандајс 1914 године био градски заступник, и на интвенцију г. др. Светислава Поповића, градског начелника; остало се је при том, да ће др. Ђ. Котур саопштити име тог денунцијанта — градског заступника из 1914 — градском начелнику др. Поповићу.

Како му је град. начелник г. др. С. Поповић саопштио да је њега — Наума Савића — др. Ђ. Котур означаио за тог градског заступника из 1914 године, то Савић и подноси пријаву у којој моли да се против др. Ђ. Котура поведу извиди и кривични прогон ради дјела из § 301 К. з., кажњивог по 2 односно 4 алинеји истог параграфа.

Саслушан по горњој пријави, др. Ђ. Котур је изјавио пред судом: да је инкриминисане речи изрекао и ако у блажем смислу него што се наводи, али не бјежи од тога, да је начелнику г. др. С. Поповићу, а потом и јавно, саопштио да се инкриминисани изрази односе баш на пријавника Наума Савића. У доказ тога наводи ове чињенице:

Да је својим очима видео на пријави, поднесеној у почетку рата 1914 године тадашњем аустроугарском команданту у Земуну, обрсту Баумгартнеру, коју су потписали Лотшпајг Адам, градски заступник, Капус К. и др. као и Наум Савић.

Поред свог очевида овог потписа позвао се је др. Котур и на свједоке **Бегића Николу**, жандармеријског пуковника у пензији, сада у Кутини или Петрињи, коме је односна пријава противу њега онда била предата; **Викерта Рихарда**, управника у 1931 год. полиције у Бања Луци, а у почетку рата 1914 помоћника Бегића Николе; **Рушника Стјепана**, месара у Земуну, који је тих критичних дана био као »пучки усташ« на служби при жандармерији у Земуну и који зна за пријаву као и да се међу осталим потписницима пријаве налазило и име Наума Савића: **Милосављевића Стевана**, градског чиновника у Земуну. Напослетку др. Ђ. Котур је тражио да се прибави оригинална пријава Наума Савића и др., за коју мисли да се данас налази у спису, који се односи на казнени поступак, који је вођен за време рата противу њега и других земунских грађана пред загребачким дивизијским судом (или Судбеним столом). У осталом пориче наводе тужитеља Савића као да је он — Савић — у 1914

години испред грађана града Земуна дочекао српску војску и предао кључеве од града, већ да је Савић на против по повлачењу српске војске из Срема остао у Земуну и сачекао аустроугарску војску, док су они Земунци, који су се солидарисали са српском војском, у том часу и отступили заједно са њом у Србију.

Према захтјеву др. Ђ. Котура свједок Милосављевић Стеван изјавио је пред судом да је у 1914 години као мобилизовани војник дошао у Земун на отсуство и кад му је др. Ђ. Котур саопштио да је оптужен за велеиздају и да се на пријави као потписник налази и Наум Савић, да је он — Милосављевић — на повјерљив начин преко позначика Кузмића, подофицира на служби у жандармерији у Земуну, видео пријаву, на којој је међу осталим потписима нашао и потпис Наума Савића и то латиницом, а да ли је то његов оригиналац потпис, да му је непознато.

Други свједок Стеван Рушник изјавио је да, иако у оно доба запослен при жандармерији у Земуну, ништа не зна по овој ствари.

Послије ове изјаве следио је захтев др. Котура да се саслуша свједок **Мајски Ђуро** о околности... да је Рушник пред њим једном приликом изјавио: »Да је све тачно оно, што је др. Котур изјавио, само ја морам ћутати«, које је наводе Мајски Ђуро и пред судом потврдио.

Иза овога услједила је оптужница Наума Савића, као и приговор на исту др. Ђ. Котура, у ком приговору напада оптужницу као неумјесну и донесену на посве мањкавом поступку, јер није удовољено његовим предлозима и захтјевима истакнутим у његовом саслушању у извидима, јер да нијесу преслушани захтјевани по њему сведоци нити суочени Рушник Стјепан и Мајски Ђуро, будући су им искази у противсловљу, као што није затражена ни оригинална пријава из 1914 године Наума Савића и др. од дивизијског суда у Загребу те је на основи ових приговора Кр. Бански сто у Загребу 12. XII. 1931 године повратио оптужницу Судбеном столу у Митровици ради удовољења захтјевима у приговору. У толико је др. Ђура Котур постао сенатор и затражено је његово издавање суду.

Једно због тога, што дјело, које се импутира др. Ђ. Котуру, није ни утврђено, јер није удовољено његовим захтјевима у приговору на оптужницу, а једно због тога, што се у конкретном случају ради и о сукобу национално-патриотских идеја из доба бив. аустро-угарске владавине, као туђинске свим правим националистима — патриотима, међу којима је др. Ђ. Котур од увијек заузимао веома видно мјесто и као такав своја стремљења је управљао идеалу, који је желео и као остварен и доживео га, док су његови противници били мање куражни да не речем што и више у том погледу, — Одбор је донео напријед наведено мишљење и ја поново молим пленум Сената, да се, међу осталим, ни противу др. Ђ. Котура не одобри кривични поступак. (Одобравање).

Потпретседник др. Мирослав Плој: Жели ли још ко реч по тој ствари? (Нико се не јавља). Прима ли Сенат овај извештај? (Прима). Овај извештај је примљен.

Молим г. сенатора др. Шиловића да реферише о ствари г. Гаврила Церовића.

Др. Јосип Шиловић: Ја вам, господе сенатори, о нашем колеги Гаврилу Церовићу не треба да при-

чам. Некидан вам је колега г. Шола у тако кра-
сним цртама описао патриотизам нашег колеге Га-
врила, његову преданост од младости до данас за
српски дио нашег народа и за цијели југословенски
народ.

Г. Гаврило Церовић је из оног краја наше Црне
Горе, која је цела најсиромашнија што се даде за-
мислити и чији синови само као печалбари могу да
живе и они оду на печалбу у Северну и Јужну Аме-
рику, у рудокопе да тамо зараде коју пару, и ту
пару пошаљу кући. И то им је све што имаду. Онда
можете себи да замислите каква је горчина ухва-
тила нашега колегу Гаврила, кад је у новинама
читао да не само Прва хрватска штедионица него
да и Српска банка купује уложне књижице са 20,
30 и 40%.

Нико од вас, господо сенатори, који није из
оних бедних и сиромашних крајева, није кадар да
просуди сву тежину оваквог случаја: да је човек
10—15 година био у рудницима Северне Америке и
слао кући 30—40.000 динара да он и његова поро-
дица у старости проживе и да му баш онај завод,
у који је он имао крајње поверење, купује његове
уложне књижице за петину цене, дакле да се он це-
лога живота бадава мучио и да ће доћи кући боле-
стан и старац и да ће морати узети просјачки штап
у руке!

То је разлог, господо, да је наш колега Гаври-
ло Церовић овде у Сенату устао против тога и дао
своме огорчењу израза и морао га је дати, јер је он
сенатор и јер му је дужност да штити интересе нај-

ширих слојева нашег народа. И баш он је био по-
зван за то, јер је из онога краја. И, господо, нарав-
на ствар, да г. Церовићу није ни на крај памети
пало да вређа Српску банку, јер за вређање се хоће
намера да вређаш. Њему је било само до тога да
подвргне критици оне гласове и нико веселији од
њег кад се доказало да ти гласови нису били
исправни. Најбоље нашег колегу Церовића карак-
терише та чињеница да је и он сам био улагач Срп-
ске банке, — дакле види се како има или нема по-
верења у Српску банку.

Пошто је наш колега само вршио своју дуж-
ност сенатора, а главна је дужност сенатора да под-
вргава контроли све што се у нашој јавности збива,
и пошто је ту дужност вршио само за то да помог-
не народу своме, то је посве природно, господо, да
нам ни на крај памети не пада да изручујемо наше-
га колегу, и ја предлажем да га не изручујемо. (Бу-
ран аплауз).

Потпретседник Др. Мирослав Плој: Нико се ни-
је јавио за реч. Прима ли се прочитани извештај?
(Прима). Изјављујем да је прочитани извештај
примљен.

Господо сенатори, данашњи дневни ред је ис-
црпен и ја ћу данашњу седницу са вапим пристан-
ком закључити, с тим да ће идућа бити заказана пи-
сменим путем са дневним редом: Утврђивање днев-
ног реда. Прима ли Сенат овако предложени днев-
ни ред? (Прима). Објављујем да је примљен.

Седница је закључена у 13,50 часова.